

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59
Karar Günü : 18.11.1995
R.G. Tarih-Sayı :21.11.1995-22470

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Ankara Milletvekili O. Mümtaz SOYSAL, Zonguldak Milletvekili Bülent ECEVİT ve 91 Milletvekili.

İPTAL DAVASININ KONUSU : 27.10.1995 günlü, 4125 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Siyasî Partiler Kanunu ve Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 3., 8., 11., 12., 16., 17., 20., 21., geçici 2., 4., 5. 7. maddelerinin, 9. maddenin birinci ve son fıkralarıyla 13. maddenin (b) ve (d) bentlerinin Anayasa'nın Başlangıç'ının üçüncü paragrafına, 2., 7., 10., 11., 67., 68., 69., 76. ve 80. maddelerine aykırı olduğu savıyla iptali ile Yasa'nın tümünün yürürlüğünün durdurulması istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralları

27.10.1995 günlü, 4125 sayılı Yasa'nın iptali istenen kuralları ve bölümleri içeren maddeleri şöyledir:

1. "MADDE 3.- 298 sayılı Kanununun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bu Kanunun uygulanmasında herkes, nüfus kütüğünde yazılı bulunan doğduğu ay ve güne göre işleme tabi tutulur. Ancak, o yıl seçim yapılması durumunda seçmen listeleri hazırlanırken on sekiz yaşın doldurulmuş olmasının hesabında seçim günü (o gün dahil) esas alınır."

2. "MADDE 8.- 10.6.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 3 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Milletvekili sayısı ve dağılımı

Madde 3.- Bunun 100'ü ülke seçim çevresi milletvekili olarak seçilir. Ülke seçim çevresinden seçilen milletvekilleri, her parti bakımından her il için birden fazla olmamak kaydıyla, partilerin yetkili kurulları kararıyla belirli iller ile ilişkilendirilir."

3. "MADDE 9.-

Son genel nüfus sayımı ile belli olan Türkiye nüfusu, geri kalan milletvekili sayısına bölünmek suretiyle bir sayı elde edilir. il nüfusunun bu sayıya bölünmesiyle her ilin ayrıca çıkaracağı milletvekili sayısı tesbit olunur."

4. "MADDE 11.- 2839 sayılı Kanununun 20 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Siyasî partilerin genel merkezleri, seçime katılacakları seçim çevrelerine ait aday listeleri ile ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerini Yüksek Seçim Kuruluna ayrı ayrı alındı belgesi karşılığında ön seçim gününden en geç on gün sonraki gün, saat 17.00'ye kadar verirler."

5. "MADDE 12.- 2839 sayılı Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvuru, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığı'na, bu Kanunun adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile ön seçim gününden bir gün önce saat 17.00'ye kadar yapılır. Kurul başkanlığı başvurunun alındığına ilişkin bir belge verir ve derhal Yüksek Seçim Kuruluna duyurur. Yüksek Seçim Kurulu bu başvuruları, il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları, alışımlı araçlarla geçici listeler halinde ilan ederler."

6. "MADDE 13.- 2839 sayılı Kanununun 26 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 26.- Milletvekili seçimlerinde kullanılacak siyasî partilerin birleşik oy pusulaları ile bağımsız adayların oy pusulaları aşağıdaki esaslar dahilinde hazırlanır:

a) Oy pusulaları, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 14 üncü maddesinin (1) numaralı bendindeki esaslara uygun olarak kağıdında "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" fliгранı bulunan kağıtlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılır.

b) Birleşik oy pusulasının en üstüne "Siyasî Partiler" ibaresi yazılır. Bu ibarenin altına seçime katılan siyasî parti temsilcileri huzurunda Yüksek Seçim Kurulu tarafından çekilen kura sırasına göre, en başta ve ortada partinin özel işareti, özel işaretinin altında kısaltılmış adı, onun altında da tam yazı halinde adı, onun altında koyu renkli harflerle parti genel başkanının adı ve soyadı, belirli bir aralık veya çizgiden sonra çapı iki santimetre olan bir boş daire basılır ve bütün bunların altı çizilir. Bu çizginin altına o partinin kesinleşen aday listesinde yer alan adayların ad ve soyadları, aldıkları sıra numarasına göre yazılır. Siyasî partilerin ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerine oy pusulasında yer verilmez.

c) Siyasî parti sütunları arasında yarım (0,5) cm ve iki çizgi ile belirlenmiş bir aralık bırakılır.

d) Bağımsız adaylar oy pusulalarını Yüksek Seçim Kurulunun tayin edeceği ebat, şekil ve miktarda kendileri bastırarak ilan edilen süre içerisinde il seçim kurullarına teslim ederler."

7. MADDE 16.- 2839 sayılı Kanununun 34 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıdan az oy alan siyasî partilere ve bağımsız adaylara milletvekili tahsis edilmez. Ancak, iki ve üç milletvekili çıkaran seçim çevrelerinde bu oran yüzde yirmibeş olarak uygulanır ve bu seçim çevrelerinde kullanılan geçerli oyların

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

yukarıda belirtilen oranlardan azını alan siyasî partilere ve bağımsız adaylara milletvekilliği tahsis edilmez."

8. "MADDE 17.- 2839 sayılı Kanuna 34 üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki 34/A maddesi eklenmiştir.

Siyasî partilerin çıkaracakları ülke seçim çevresi milletvekili sayısının hesabı

MADDE 34/A.- Seçime katılmış ve 33 üncü maddede belirtilen yüzde onluk ülke barajını aşmış olan siyasî partilerin adları alt alta ve aldıkları geçerli oy sayıları da hizalarına yazılır. Siyasî partilerin oy sayıları önce bire, sonra ikiye, sonra üçe... ile ülke seçim çevresi milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Elde edilen paylar en büyükten en küçüğe doğru sıralanır. Seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar bu payların sahibi olan partilere sayıların büyüklük sırasına göre milletvekilleri tahsis olunur.

Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit rakamlar bulunduğu takdirde, bunlar arasında ad çekilmek suretiyle tahsis yapılır.

Seçime katılan siyasî partilerden hiçbirisi birinci fıkrada gösterilen oranda oy alamamışlarsa ülke seçim çevresi milletvekilleri, seçime katılan siyasî partiler arasında ikinci fıkra hükümlerine göre paylaşılır.

Bu maddeye göre siyasî partilerin çıkaracakları ülke seçim çevresi milletvekili sayısının hesabı Yüksek Seçim Kurulunca yapılır.

Milletvekilliği ara seçimlerinde boşalan üyelikler arasında ülke seçim çevresi milletvekilliklerinin de bulunması halinde, ara seçim yapılan seçim çevrelerinde siyasî partilerin çıkaracağı ülke seçim çevresi milletvekilliklerinin sayısı, bu seçim çevrelerindeki geçerli oyların toplamı üzerinden bu madde hükümlerine göre hesaplanır. Ayrıca seçim yapılmaz."

9. "MADDE 20.- 2839 sayılı Kanununun 41 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Milletvekili seçimi sonucunda bağımsız adayın aldığı oy seçilmesine yetmezse emanete alınan para Hazineye gelir yazılır."

10. "MADDE 21.- a) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi, 27 nci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi, 30 uncu maddesi, 31 inci maddesinin ikinci cümlesi, 32 nci maddesinin (g) ve (h) bentleri, 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi,

b) 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 37 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bu Kanunun 38 inci maddesinde yazılı kontenjan adaylığı ile" ibaresi, 38 inci maddesi, 46 ncı maddesinin üçüncü fıkrasındaki "kontenjan adayları hariç" ibaresi,

Yürürlükten kaldırılmıştır."

11. "GEÇİCİ MADDE 2.- Bu Kanunun yayımından sonra yapılacak ilk milletvekili genel seçimi için yurt dışında mukim vatandaşlarımızın oturdukları ülkelerde oy kullanmaları,

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy açık sayım ve döküm esaslarına göre Yüksek Seçim Kurulunun yönetiminde gerçekleştirilir.

Yüksek Seçim Kurulu bu seçimin gerçekleşmesi için, gerekli gördüğü hallerde uygun gördüğü yurtdışındaki Dışişleri Bakanlığı personelini görevlendirebilir.

Bu seçimler için Yüksek Seçim Kurulunun öngördüğü hususlar Dışişleri Bakanlığınca uygulanır.

Bu seçimlerin yurtdışında gerçekleştirilmesi konusunda fiili veya hukuki herhangi bir engelin veya sair zorunlu hallerin görülmesi durumunda 26.4.1961 tarih ve 298 sayılı Kanunun gümrük kapılarında oy vermeye ilişkin 94 üncü maddesi hükmü uygulanır."

12. "GEÇİCİ MADDE 4.- XX nci dönem milletvekili genel seçiminde, ülke seçim çevresi milletvekilleri adayları, siyasî partilerin merkez adaylarını belirlemeye yetkili organlarınca tespit edilir."

13. "GEÇİCİ MADDE 5.- XX nci dönem milletvekili genel seçiminde propaganda amacıyla bayrak, flama ve benzeri malzemeler, cadde, sokak ve mahallelere asılamaz. Siyasî parti teşkilat binalarının önleri ve miting yapılan meydanlar, sadece miting süresince bu hükmün dışındadır. Bu fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 151 inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır."

14. "GEÇİCİ MADDE 7.- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak milletvekili seçimi için oy verme günü 24 Aralık 1995 tarihidir.

Seçim döneminin başlangıç tarihi Yüksek Seçim Kurulunca yukarıdaki fıkroda belirtilen oy verme günü esas alınarak tespit ve ilan edilir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İptal gerekçesinde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1. "Başlangıç üçüncü paragraf

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;"

2. "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

3. "MADDE 7.- Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez."

4. "MADDE 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

5. "MADDE 11.- Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."

6. "MADDE 67- Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler.

Onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma haklarına sahiptir.

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Silâh altında bulunan er ve erbaşlar ile, askerî öğrenciler, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında, oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hâkimin yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir."

7. "MADDE 68.- Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için onsekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir.

Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

Hâkimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

Yüksek öğretim elemanlarının siyasi partilere üye olmaları ancak kanunla düzenlenebilir. Kanun bu elemanların, siyasi partilerin merkez organları dışında kalan parti görevi almalarına cevaz veremez ve parti üyesi yüksek öğretim elemanlarının yüksek öğretim kurumlarında uyacakları esasları belirler.

Yüksek öğretim öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmelerine ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir."

8. "MADDE 69.- Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir.

Siyasi partiler, ticari faaliyetlere girişemezler.

Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştaydan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir.

Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır.

Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir.

Bir siyasi partinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir.

Temelli kapatılan bir parti bir başka ad altında kurulamaz.

Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamazlar.

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır.

Siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenme ve kapatılmaları ile siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir."

9. "MADDE 76.- Otuz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetlerinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.

Hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler."

10. "MADDE 80.- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün Milleti temsil ederler."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL ve Mustafa YAKUPOĞLU'nun katılmalarıyla 9.11.1995 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğün durdurulması konusunun düzenlenecek rapordan sonra değerlendirilip karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi, iptali istenilen yasa kurallarıyla dayanılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri, öbür yasama belgeleri ve işin esasına ilişkin rapor okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Davacılar, 4125 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Siyasî Partiler Kanunu ve Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un 28.10.1995 gününde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiğini; bu Yasa'nın, 4121 sayılı Yasa ile yapılan Anayasa değişikliklerinde gerektirdiği hakların kullanımını sağlayacak düzenlemeleri içermediğini ve kimi anayasal hakların kullanımını engelleyecek bir seçimi amaçladığını, ayrıca Anayasa'nın çeşitli maddelerinde öngörülen ilkelere ters düştüğü için Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüşler ve Anayasa'ya aykırılık savlarını maddeler yönünden ayrı ayrı belirtmişlerdir.

İnceleme 4125 sayılı Yasa'nın maddelerinin sırasına göre yapılacaktır.

A- 4125 Sayılı Yasa'nın 3. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesiyle, 298 sayılı Yasa'nın 34. maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılmış ve "Bu kanunun uygulanmasında herkes, nüfus kütüğünde yazılı bulunan doğduğu ay ve güne göre işleme tabi tutulur. Ancak, o yıl seçim yapılması durumunda seçmen listesi hazırlanırken, on sekiz yaşın doldurulmuş olmasının hesabında seçim günü (o gün dahil) esas alınır." kuralı getirilmiştir.

Dâva dilekçesinde 26.7.1995 günlü, 4121 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliklerinde, 67. maddede de değişiklik yapıldığı ve seçme yaşının 20'den 18'e indirildiği, böylece 18 yaşını dolduran her yurttaşın seçme hakkına kavuşturulduğu, bu yeni seçmenlerin seçmen kütüklerine kaydında 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 33. maddesi hükümlerinin uygulanması gerektiği, halbuki bu seçimler için Yasa'nın "sandık seçmen listelerine itiraz"la ilgili kuralının uygulandığı, bunun için de Yüksek Seçim Kurulu'nca 10 gün süre tanındığı, bunun seçim tarihinden kaynaklandığı, aslolanın seçmenlerin seçmen kütüğüne kamu makamlarınca yazılması olduğu, Yasa'nın eski seçmenlere göre yeni seçmenlere külfet yüklediği, anayasal bir hakkın kullanılmasının, itiraz durumlarında kullanılması gereken bir yöntemle bağlanamayacağı, bu nedenle 4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin, Anayasa'nın Başlangıç Bölümü'nün üçüncü fıkrası ile 2. ve 67. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın konu ile doğrudan ilgili kuralı, 67. maddesinin üçüncü fıkrasıdır. Bu fıkra "onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma haklarına sahiptir. Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir." denilmiştir.

4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesinde, onsekiz yaşını doldurulmasında uygulamanın nasıl olacağı hükme bağlanmıştır.

Buna göre, bu Yasa'nın uygulanmasında herkes, nüfus kütüğünde yazılı bulunan doğduğu ay ve güne göre işleme tabi tutulacak, ancak, o yıl seçim yapılması durumunda seçmen listeleri hazırlanırken onsekiz yaşını doldurulmuş olmasının hesabında seçim günü (o gün dahil) esas alınacaktır.

Maddede, davacıların dilekçelerinde ileri sürdükleri gibi, onsekiz yaşını dolduranların seçmen listelerine yazılmalarına ilişkin bir kural bulunmamaktadır. Yasa değişikliği sonucu onsekiz yaşını doldurup seçmen konumuna gelen kişilerin seçmen kütüklerine yazılma biçimini belirleme yetkisi Yüksek Seçim Kurulu'nundur.

Dava dilekçesinde doğrudan onsekiz yaşını dolduranlara oy verme hakkının tanınmasına değil, seçim tarihi olan 24 Aralık 1995 günü yönünden, bu tarihe kadar seçmen kütüklerine yazılamaması olasılığı gözetilerek Anayasa'ya aykırılık savında bulunulmuştur. Anayasa'nın 67. maddesinin üçüncü fıkrasıyla onsekiz yaşını dolduran vatandaşlara tanınmış oy verme hakkını engelleyen bir durum söz konusu değildir. Yazım başlangıcıyla oy verme günü arasındaki sürenin kısalığı Yasa'nın Anayasa'ya aykırılığını değil uygulama güçlüklerini gündeme getirir. Kaldığı Yüksek Seçim Kurulu'nca yazım için belirlenen on günlük süre de bu sorunu çözmeye yeterlidir.

Bu nedenlerle 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Yasa'nın 34. maddesinin üçüncü fıkrasını değiştiren 4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesinde Anayasa'nın 67. maddesine bir aykırılık bulunmamaktadır. Bu nedenle istemin reddi gerekir.

Davacılar iptal isteminde ayrıca Anayasa'nın 2. ve Başlangıç Bölümünün üçüncü fıkrasına da dayanmışlardır. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri belirtilmiş ve Türkiye Cumhuriyetinin ... başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik ... bir hukuk Devleti olduğu vurgulanmış, Başlangıç Bölümünün üçüncü fıkrasında da "Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı" hükme bağlanmıştır.

Dava konusu kuralın Anayasa'nın belirtilen maddeleriyle doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu maddeler yönünden de istemin reddi gerekir.

Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN bu görüşlere katılmamışlardır.

B- 4125 sayılı Yasa'nın 8. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Yasa'nın bu maddesiyle, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'nın 3. maddesi, başlığıyla birlikte değiştirilerek 550 milletvekilinden 100'ünün "ülke seçim çevresi milletvekili" olarak seçilmesi öngörülmüştür. Bu milletvekilliğiyle ilgili kimi kurallar ayrı maddelere serpiştirilmiştir.

Davacılar, "ülke seçim çevresi milletvekilliği"ni öngören 3. maddenin ikinci tümcesinin, Anayasa'nın Başlangıç bölümünün üçüncü paragrafı ile 2., 6., 69., 80. ve 87. maddelerine aykırılığı savıyla iptalini istemişlerdir.

Anayasa'nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunu düzenleyen 75. maddesinde 4121 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikle milletvekili sayısı 550'ye çıkarılmıştır. "Milletvekili seçilme yeterliliği" başlıklı 76. maddede de seçilme yaşı belirtilmiş, seçilme engelleri sayılmıştır.

Anayasa'nın 80. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçildikleri bölgeyi ya da kendilerini seçenleri değil, tüm milleti temsil edeceği açıklığı bulunmaktadır. Maddede, milletvekillerinin bölgelerden seçilecekleri, seçim bölgesinin milletvekili olarak yasama organı üyeliğine gelecekleri, ancak, yere ve seçmene bağımlı olmadan tüm ulusu temsil edecekleri belirtilmektedir. Seçimde aranan bölge ve seçmen ölçüsü, seçim sonrasında ulus boyutuna dönüşmektedir. Bu açılım "temsil" ilkesine uygun bir oluşumdur. Yasama organında sınırsız bir çalışma yapma ve ulusal egemenliği yasama alanında kullanma, ulus adına davranma, ulusu temsil etmekle olanaklıdır. Ancak, bu durum seçilmede bölge bağımlı, seçildiği bölge milletvekili olarak çağrılmasını etkilememekte ve engellememektedir.

Bir seçim bölgesinden seçilmemiş bir kişinin, partisinin aldığı oylara dayanılarak partisinin yetkili kurulları kararıyla bir ille ilişkilendirilmesi Anayasa dışı bir bağın kurulmasıdır. Milletvekili, Anayasa'da olanak veren bir kural bulunmadığından bölgesiyle ilişkili olur ve ancak bölgesinden aldığı oylarla seçilir. Anayasa'nın 80. maddesi başka bir ilgiye açık olmadığı gibi 75. maddesi de milletvekillerini sınıflandırıp değişik biçimde adlandırmaya elverişli değildir. Milletvekillerinin bir ya da birkaçını bir başka adla seçmek ve ayırmak Anayasa katında geçerli olamaz. Anayasa'nın başka bir maddesinde de 550 milletvekilinin kendi içinde ayırımına ilişkin hiçbir açıklık yoktur.

Seçmenin adını bilmediği, önceden hangi bölgeden olduğu belirsiz adayı seçmiş sayılması da düşünülemez.

Bu milletvekillerinin parti yetkili kurullarınca seçmenin istenci dışında bir İl'le ilişkilendirilmesi demokratik ilkelerle bağdaşamaz. Demokrasi olup bittileri dışlar, seçmen istencini temel edinir.

Seçmenle seçim bağı bulunmayan milletvekilinin durumu ayrı bir değerlendirmeyi gerektirmekle birlikte seçim olgusunun doğasına aykırılığı nedeniyle yargı denetiminin konusudur. Demokratik hukuk devleti kavramına da ters düşen düzenleme Anayasa'nın 80. ve 75. maddelerine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle, 4125 sayılı Yasa'nın 8. maddesi ile değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin ikinci ve üçüncü tümceleri iptal edilmelidir.

Haşim KILIÇ bu görüşe katılmamıştır.

C- 4125 Sayılı Yasa'nın 9. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Bu maddeyle 2839 sayılı Yasa'nın 4. maddesi değiştirilerek her ilin çıkaracağı milletvekili sayısının saptanmasında son genel nüfus sayımı ile belli olan Türkiye nüfusunun gözetileceği öngörülmüştür. Böylece 1990 genel nüfus sayımına dayanılarak illere milletvekili verilmesi gerçekleştirilecektir.

Davacılar, bu uygulamanın kimi illere hak ettiği kadar çok, kimi illere ise az milletvekili verilmesine yol açarak haksızlığa neden olacağı savıyla kuralın iptalini istemişlerdir.

Oy vermeye güçlük çıkaran ve bu hakkı kullanmayı olanaksız kılan düzenlemeler seçimin özünü zedeler. Seçmen sayısının ve katılımın yadsınmaz önemi açık olmakla birlikte belirlenen oy verme gününden önce yeni bir genel nüfus sayımına olanak bulunmadığı da bellidir. Sayımla seçim arasındaki sürenin uzadıkça sakıncaların artacağı da açıktır.

Türkiye'de genel nüfus sayımının her 10 yılda bir yapılacağı Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 219 sayılı KHK'nin 2. maddesinin (d) bendi gereğidir. Bu konuda başka bir düzenleme de yoktur. İllerin nüfus hareketleri kimi bilimsel yöntemlerle tahmin edilse de resmî bir bağlayıcılığı bulunmadığından milletvekili dağılımında esas alınacak bir sağlıklılığı taşımamaktadır. Her seçim öncesinde nüfus sayımı yapılmasının güçlüğü de açıktır.

Bu durumda il nüfusu ve milletvekili sayısı ilişkisinin resmî sayım sonuçlarıyla belirlenmesi doğal olup bu uygulamayı öngören kuralın Anayasa'nın 67. maddesine aykırılığı savı yerinde bulunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle 4. maddenin ikinci fıkrasına yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

D- 4125 Sayılı Yasa'nın 12. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Bu maddeyle, 2839 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrası değiştirilmiş ve maddenin birinci tümcesinde "Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvuru, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu Kanunun adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile ön seçim gününden bir gün önce saat 17.00'ye kadar yapılır." kuralı getirilmiştir.

Davacılar, yapılan düzenlemeyle bağımsızların daha önce "önseçim gününden on gün sonra" olan adaylık başvuru süresinin "önseçim gününden bir gün önceye" alındığını, bu suretle özellikle partilerden seçilemeyecek bir yer veya sırada aday gösterilenlerle, hiç aday

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

gösterilmeyenlerin bağımsız aday olma hakkının sınırlanmış olacağını bunun da Anayasa'nın 10., 67. ve 76. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Anayasa'nın 67. maddesinde, vatandaşların Yasa'da gösterilen koşullara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahip olduğu hükme bağlanmıştır.

Maddede, seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakkı sadece bir parti içinde siyasî faaliyette bulunanlar için öngörülmemiş, aynı zamanda bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunmak isteyenler için de tanınmıştır.

Anayasa'nın 76. maddesinde ise, otuz yaşını dolduran her Türk'ün milletvekili seçilebileceği öngörülmektedir.

Anayasa'da, seçimler ve halkoylamasının serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılacağı kurala bağlanmıştır. Böylece seçme ve seçilme hakkının kullanılmasında demokratik yöntemler benimsenmiştir.

Serbest oy esasına göre yapılan seçim, seçmenin oyunu baskıya ve bir müdahaleye uğramadan kullanabildiği bir seçimdir. Serbest oy esasının zedelenmesi için baskının mutlaka maddi ya da manevi olması gerekmez. Serbestlik ilkesi, aynı zamanda seçmen iradesini dolaylı yollardan etkileyecek bir durumun yaratılmamasını da zorunlu kılar.

Yasa'nın 12. maddesi ile bağımsız milletvekilliği için yapılacak başvuru süresi "önseçim gününden bir gün önce saat 17.00'ye kadar"la sınırlandırılmıştır. 2839 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrasının önceki düzenlemesinde bu süre "önseçim gününden on gün sonra" olarak tesbit edilmişti. Yeni düzenlemeyle, süre yönünden, bağımsız olarak adaylığını koymak isteyenler aleyhine bir sınırlama getirilmiş, dolayısıyla Anayasa'nın 67. maddesindeki bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunma hakkı, bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunanlara göre kısıtlanmıştır.

Ayrıca siyasî partilerce belirlenen aday listesinde yer almayan ya da yerini uygun görmeyerek bağımsız aday olmak isteyenlerle doğrudan bağımsız aday olanlar için başvuru süresi yönünden ortaya çıkan bu ayrıcalık Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesiyle de bağdaşmaz.

Bu nedenle 4125 sayılı Yasa'nın 12. maddesi ile değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "önseçim gününden bir gün önce saat 17.00'ye kadar" tümcesi Anayasa'nın 10. ve 67. maddelerine aykırıdır ve iptali gerekir.

Getirilen düzenlemenin, Anayasa'nın "otuz yaşını dolduran her Türk Milletvekili seçilebilir" hükmünü içeren 76. maddesi ile doğrudan bir ilişkisi görülmemiştir.

E- 4125 sayılı Yasa'nın 13. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Bu maddeyle 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinde değişiklik yapılmıştır.

Dâva dilekçesinde 26. maddenin (b) bendinin son tümcesiyle (d) bendinin Anayasa'nın 67., 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu savıyla iptali istenmiştir.

1- 26. Maddenin (b) Bendinin Son Tümcesinin İncelenmesi

26. maddenin (b) bendinin son tümcesinde "Siyasi Partilerin ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerine oy pusulalarında yer verilmez." hükmü yer almaktadır. Davacılar, ülke seçim çevresi milletvekili adaylarının birleşik oy pusulalarında yer almasının engellendiğini, oy sandıklarında bu adayların listelerini bulundurma zorunluluğuna ilişkin herhangi bir düzenlemenin yasa ile getirilmediğini, bu nedenle de seçmenin hangi milletvekili adayına oy verdiğini bilemeyeceğini, bu durumun Anayasa'nın "Seçme Hakkı" ve "Serbest Oy" hakkının kullanılmasını kısıtlayan bir düzenleme olduğunu, ve bu nedenlerle anılan kuralın Anayasa'nın 67. ve 2. maddelerine aykırı bulunduğunu ileri sürmüşlerdir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Cumhuriyetin nitelikleri arasında "demokratik hukuk devleti" sayılırken, "seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma" haklarını düzenleyen 67. maddesinin birinci fıkrasında "vatandaşların, yasada gösterilen şartlara uygun olarak seçme ... hakkına sahip" olduğu; ikinci fıkrasında da seçimlerin "serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy... esaslarına göre" yapılacağı hükme bağlanmıştır.

4125 sayılı Yasa'nın 13. maddesiyle değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin (b) bendinde Milletvekili seçimlerinde kullanılacak birleşik oy pusulalarının hangi esaslara göre hazırlanacağı gösterilmiştir. Maddenin aday isimleriyle ilgili bölümü şöyledir: " ... Bu çizginin altına o partinin kesinleşen aday listesinde yer alan adayların ad ve soyadları, aldıkları sıra numarasına göre yazılır."

Bu genel kurala karşın, maddenin son tümcesinde, siyasi partilerin ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerine oy pusulasında yer verilmeyeceği biçiminde ayırık bir kural getirilmiştir.

Böylece seçimlerin serbest ve eşit oy ilkesine uygun olarak yapılacağını belirleyen Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı bir kural getirilmiş olmaktadır.

Seçme ve seçilme hakkı demokratik devlet yönetiminin "olmazsa olmaz" koşullarındandır. Bu nedenle seçim özgürlüğünün, Anayasanın ve ona uygun olarak çıkarılacak yasanın belirleyeceği zorunlu durumlar dışında kısıtlanmaması gerekir. Serbest seçme hakkı, her türlü siyasal, ekonomik etki ve baskıdan uzak olarak oy kullanılmasını kapsar. Serbest oy ilkesine göre yapılan seçimde, seçmen oyunu açık ya da kapalı hiçbir baskıya ve bir müdahaleye uğramadan kullanır.

Dava konusu kural, "siyasi partilerin ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerine oy pusulasında yer verilmez." biçimindedir. Burada âdeta aday bilinmeden, doğrudan bir siyasi partiye oy verilmesi söz konusu olmaktadır. Serbest seçim hakkı her şeyden önce, seçmenin tüm partileri ve adayları bilerek seçim yapmasını ve oyunu kullanmasını gerektirir.

Listelere çok sayıda aday yazılırsa bunun oy kullanılmasında güçlükler yaratabileceği yolundaki savlar geçerli olamaz. Çünkü her sistemin kendi uygulama olanaklarını da beraberinde getirmesi gerekir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 67. maddesinin Seçme hakkını düzenleyen birinci fıkrası ve seçimlerin "serbest ve eşit" bir biçimde yapılacağını öngören ikinci fıkrası ile Anayasa'nın "demokratik hukuk devleti" ilkesini içeren 2. maddesi karşısında dava konusu 26. maddenin (b)

bendinin son tümcesinde yer alan (siyasi partilerin ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerine oy pusulasında yer verilmez.) kuralı Anayasa'ya aykırıdır ve iptali gerekir.

Güven DİNÇER bu sonuca ayrı gerekçeyle katılmıştır.

2- 2839 sayılı Yasa'nın 26. Maddesinin (d) Bendinin İncelenmesi

Söz konusu (d) bendi şöyledir: "Bağımsız adaylar; Oy pusulalarını Yüksek Seçim Kurulunun tayin edeceği ebat, şekil ve miktarda kendileri bastırarak ilan edilen süre içerisinde İl Seçim Kurullarına teslim ederler."

Dâvacılar, bu kuralın bağımsız adaylara eşitliği bozucu ek bir mali yük getireceğini, ayrıca oy kullanılması sırasında çeşitli güçlükler doğacağını, birleşik oy pusulası ile bağımsız adayların oy pusulası arasındaki kalınlık farkının gizliliği bozacağını, böylece kimi aksaklıkların yaşanabileceğini, bununda bağımsız adaylığın güçleştirilmek istenmesinden başka bir anlamı olamayacağını ileri sürmüşler ve Anayasa'nın 10. ve 67. maddelerine aykırı olduğu savında bulunmuşlardır.

Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağı olacağı anlamında mutlak bir eşitlik olmayıp, haklı nedenlerin bulunması durumunda farklı uygulamalara olanak veren bir ilkedir. Durum ve konulardaki farklılık, hukuki statülerdeki özellikler, kimi kişiler, ya da topluluklar için değişik kurallar ve değişik uygulamaları gerekli kılar. Aykırılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi aykırı değil, geçerli kılar.

Anayasa'nın 68. maddesinde "Siyasî Partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır." denilerek, siyasal partilere özel bir önem verilmiştir. Bu düşünceye uygun olarak Anayasa'nın bazı maddeleri ile siyasal partileri destekleyici veya kısıtlayıcı kurallar getirilmiştir.

Siyasî partiler için, 68. maddenin son fıkrasında malî yardım yapılması öngörülmüş, 69. maddede ise ceza yaptırımlarını kapsayan özel kurallar konulmuştur. Siyasal partiler için geçerli olan bu özel Anayasa kurallarının bireysel politik faaliyette bulunan ve seçimlerde bağımsız aday olanlara uygulanması söz konusu değildir.

Aynı şekilde seçimleri düzenleyen yasa kurallarında da siyasal partiler ve bağımsız adaylar için özelliklerine uygun değişik kurallar konulması doğaldır.

Siyasal faaliyetlerini bir düşünce ve eylem etrafında birlikte, örgütlü ve ülke çapında uygulayan siyasal partiler için konulan oy pusulasının düzenlenmesi ilgili kuralların bağımsız adaylar için de uygulanması düşünülemez.

Dava konusu düzenleme, Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı değildir.

Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında, "vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir." denilmektedir.

İptali istenilen kuralla, bağımsız adayların, Anayasa'nın 67. maddesi hükmüne aykırı olarak siyasi faaliyette bulunmaları engellenmemektedir. Yasal koşulları taşıyan her vatandaş bağımsız aday olabilir ve bağımsız olarak siyasi faaliyette bulunabilir. Ancak her faaliyetin

kimi koşulları olabileceği gibi, bağımsız adaylar için de yasayla kimi yükümlülükler getirilebilir.

Bu nedenle incelenen kuralın Anayasa'nın 67. maddesine aykırı bir yönü yoktur. İptal isteminin reddi gerekir.

Yekta Güngör ÖZDEN, Selçuk TÜZÜN, Ahmet NSEZER, Yalçın ACARGÜN ile Ali HÜNER bu görüşe katılmamışlardır.

F- 4125 Sayılı Yasa'nın 16. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Bu maddeyle 2839 sayılı Yasa'nın "Bir seçim çevresinde siyasî partilerin ve bağımsız adayların elde edecekleri milletvekili sayısının hesabı" başlıklı 34. maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek, çevre barajında ikili uygulama getirilmiş ve bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıdan az oy alan siyasî partilere ve bağımsızlara milletvekilliği verilmeyeceği, iki ve üç milletvekili çıkaracak seçim çevrelerinde, kullanılan geçerli oyların toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayının yüzde yirmibeş olarak uygulanacağı öngörülmüştür. Böylece % 10'luk ülke barajı dışında yeni ve ikinci bir baraj oluşturulmuştur.

Türkiye Devleti'nin biçiminin bir Cumhuriyet olarak belirlendiği Anayasa'da, Cumhuriyetin değiştirilemeyeceği öngörülen nitelikleri de demokratik düzenin seçildiğini göstermektedir. Devletin anayasal yapısı ulusal egemenliğe dayanmakla, bunun kaynağı olarak ulusal istenç, aracı olarak da özgür seçimler benimsenmektedir. Anayasa'nın değişik maddelerinde vurgulanan bu yeğleme, "Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları" başlıklı 67. maddede yoğunlukla ve ayrıntılı biçimde belirginleşmiştir. Maddenin değişik altıncı fıkrası, seçim yasalarının "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenleneceğini öngörmektedir. Amaç, seçmen istencinin yasama organına olabildiğince uygun yansımadır. Toplumsal istemlerin ve yeğlemelerin yasama organına tam olarak yansımaları sağlayacak yöntemleri içeren sistemlerin en uygununu, en doyurucusunu, başka bir anlatımla hiçbir yakınmaya yol açmayanını edinmek olanaksız ise de yakınmaya en az neden olanı yeğlemek olanaklıdır. Seçimlerde ideal bir sistem bulunmamış olmakla birlikte ülke koşulları ve anayasal gerekler karşısında yasal düzenlemeleri gerçekleştirerek Anayasa'ya en uygununu almak ya da aykırı olanını bırakmak gerekir. Az oyla çok temsilci getiren, böylece sağladığı fazla milletvekilleriyle aşırı temsil durumunu getiren sistem Anayasa'nın temsilde adalet ilkesiyle bağdaşmaz.

Temsilî demokrasilerin değişik alanlardaki yansımaları, etkileriyle belli olmaktadır. İstikrar sağlayacağı sanılarak getirilen adaletsiz sistemlerin, toplumsal gelişmeleri önemli ölçüde engelleyen sonuçları olduğu bilimsel araştırmalarla açıklanmaktadır. Temsilde adaletin ağırlığı, yönetimde istikrarın temel koşuludur. Adalet, istikrar sağlar. Yalnızca istikrar düşüncesi, adalet olmayınca istikrarsızlık yaratır. Anayasa'nın gözetilmesini istediği "temsilde adalet ilkesi" serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm öğeleriyle özetlenmekte ve oyla orantılı temsilci sayısı ile yaşama geçirilmektedir. "Yönetimde istikrar ilkesi" ise, yürütmenin güçlü olmasını sağlayacak biçimde oyları yasama organına yansıtacak yöntemler olarak algılanmaktadır. "Baraj" olarak adlandırılan yeterlilik oranıyla sağlanmak istenen yönetimde istikrar, temsilde adalet gibi 4121 sayılı Yasa'yla gerçekleştirilen değişikliklerle Anayasa'da yer almıştır. Kimi durumlarda birbirinin karşısı gibi görünen bu iki ilkenin demokrasinin doğal aracı sayılan seçimlerde birbirini dengeleyecek ve tümleyecek biçimde

birlikteliğine önem verilmelidir. Bunun için en az yakınılan seçim sisteminin uygulanması gerekmektedir. Bu iki ilkeyi her yönüyle olmasa da genelde bağdaştırmak, ülkelere göre değişmesi olağan bir durumdur. Bunu seçmek yasama organının yetkisinde olmakla birlikte bu yetki, yasanın biçimsel düzenlemesiyle değil, özüyle Anayasa'ya uygun olarak yaşama geçirmekte kullanılmalıdır.

Dava konusu kuralın, "temsilde adalet" ilkesi yönünden uygunluğu savunulamaz. Bu kuralla ülke barajına ek olarak "çevre barajı" getirilmektedir. Ayrıca, iki ve üç milletvekili çıkaracak iller için oranın % 25'den az olmayacağı öngörülmüştür. Nüfusu fazla olan illerin (seçim bölgelerinin) çıkaracakları milletvekili sayısı fazla olacağından buralarda çevre barajı düşecek, nüfusu az olan seçim bölgelerinde ise tersine yükselecektir. Böylece, bir seçim çevresinde daha düşük oranla bir siyasal partinin ya da bağımsız adayın kazanma olasılığına karşılık, iki ya da üç milletvekili çıkaracak bir çevrede kazanabilmek için % 25'lik oran aranacaktır. Seçim bölgeleri arasındaki adaletsizlik, bu barajla dahada artacaktır. Alınan önlemler temsilde adaleti sağlamaktan uzak olduğundan, adaletsizliğin olumsuz sonuçları da sistemi ve ülke düzenini etkileyecektir. Verilen oylarla çıkarılan milletvekili sayısı arasındaki oransızlık sonucu ortaya çıkan adaletsizlik, uygulanan yöntemin ürünü olacaktır.

Anayasa'nın amaçladığı "yönetimde istikrar ilkesi" için milletvekili seçimlerinde bir ülke barajı öngörülmüşken, ayrıca her seçim çevresi için yeni bir barajın getirilmesi "temsilde adalet" ilkesiyle bağdaşmaz. Kaldığı uygulanmakta olan nisbî temsil sisteminin bir türü olan D'Hondt sistemi de kendi içinde bir baraj taşımaktadır.

İncelenen kural Anayasa'nın 67. ve 76. maddelerine, bu yolla da 2. maddesine aykırıdır. Konunun Anayasa'nın 68. maddesiyle doğrudan ilgisi yoktur.

Açıklanan nedenlerle 2839 sayılı Yasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası iptal edilmelidir.

Haşim KILIÇ ile Sacit ADALI bu görüşe katılmamışlardır.

G- 4125 Sayılı Yasa'nın 17. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Yasa'nın bu maddesiyle 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'na 34. maddeden sonra gelmek üzere "Siyasî partilerin çıkaracakları ülke seçim çevresi milletvekili sayısının hesabı" başlıklı 34/A maddesi eklenmiştir.

Dava dilekçesinde maddenin birinci fıkrasındaki "...33 üncü maddede belirtilen yüzde onluk ülke barajını aşmış olan..." sözcükleriyle son fıkrasının iptali istenmiştir.

1- Maddenin Birinci Fıkrasındaki "33 üncü maddede belirtilen yüzde onluk ülke barajını aşmış olan..." Sözcükleri Yönünden İnceleme

Seçime katılan ve 2839 sayılı Yasa'nın 33. maddesinde öngörülen % 10'luk ülke barajını aşan siyasî partilere verilecek ülke seçim çevresi milletvekilinin hesabında gözetilecek ölçünün yasama organının takdirleriyle yürürlüğe konulduğu açıktır. Seçim sistemlerinin anayasal ilkelere ödünsüz uygunluğu yanında kimi zorunlu koşulları içermesi kaçınılmazdır. Sistemin doğasından kaynaklanan ve yüzdelerle konulan barajlar, ülke yönünden, seçme ve seçilme hakkını sınırlayıcı, olağandışı ölçülere varmadıkça uygulanabilir, kabûl edilebilir ve aykırılığından sözedilemez belirlemelerdir. Yasama organının anayasal çerçeveye bağlı kalarak

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

takdir ettiği sınırlama ve aşırı sayılmayacak düzeydeki baraja rakam ve oran olarak elatmak, yargısal denetimin amacıyla bağdaşmaz. Kaldığı % 10'luk baraj yönetimde istikrar ilkesine uygundur ve temsilde adalet ilkesiyle de bağdaşmaktadır.

Bu nedenle bu kurala yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER ile Ahmet N. SEZER bu görüşe katılmamışlardır.

2- Maddenin Son Fıkrası Yönünden İnceleme

Maddenin son fıkrasında, yapılacak milletvekilliği ara seçimlerinde, boşalan üyelikler arasında ülke seçim çevresi milletvekillerinin de bulunması durumunda ayrıca seçim yapılmadan siyasî partilerin çıkaracağı ülke milletvekili sayısının nasıl hesaplanacağı öngörülmektedir.

Seçimsiz demokrasi olamaz. Ülke milletvekilini seçimsiz edinme yöntemini Anayasa ile bağdaştırmak olanaksızdır. Bu yolla yasama organını oluşturmanın ulusal istenç ve ulusal egemenliğe ters düştüğü açıktır.

Bu nedenle madde Anayasa'nın 2. ve 80. maddelerine aykırıdır.

Dava dilekçesinde 2839 sayılı Yasa'ya eklenen son fıkranın Anayasa'nın 2. ve 67. maddelerine aykırı olması nedeniyle iptali istenilmiştir. Ancak, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesi hükmü gerçince Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırılık konusunda ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka bir gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir.

Anayasa'nın 78. maddesinin üçüncü fıkrasında "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez. Ancak boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına karar verilir." denilmektedir.

Oysa, 34. maddenin son fıkrasında ülke seçim çevresi milletvekilliklerinden boşalma olması durumunda bunlar için ayrıca seçim yapılmayacağı öngörülmekte böylece, boşalan üyeliklerin yüzde beşinin tümünün ülke seçim çevresi milletvekillerinden olması durumunda, ara seçim yapılmasına olanak verilmemekle Anayasa'nın 78. maddesine aykırılık oluşturulmaktadır.

Son fıkranın bu nedenlerle de iptali gerekir.

H- 4125 Sayılı Yasa'nın 20. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Maddeyle 2839 sayılı Yasa'nın 41. maddesinin birinci fıkrası değiştirilerek milletvekili seçimine katılan bağımsız adayın, aldığı oyların seçilmesine yetmemesi durumunda, aynı Yasa'nın 21. maddesinin ikinci fıkrası gereğince adaylık için başvuru sırasında ilgili mal sandığına emaneten yatırdığı paranın Hazine'ye gelir yazılacağı öngörülmüştür.

Dava dilekçesinde, 4125 sayılı Yasa'nın 20. maddesi ile getirilen düzenlemeyle bağımsız adayların aldıkları oy oranları ne olursa olsun, seçilemedikleri takdirde yatırdıkları paranın Hazineye gelir yazılmasının Anayasa'nın 10., 67. ve 76. maddelerine aykırı olacağı savında bulunulmuştur.

Bağımsız milletvekili adayı olabilmek için kimi koşulların yanısıra akçalı bir ödeminin de öngörülmesi gerekebilir. Getirilen bu düzenleme gelişigüzel başvuruların önlenmesi yönünden de gereklidir. Kaldığı bu parasal ödemenin miktarı yasa ile belirlenmiş olup, bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunmayı engelleyici boyutta değildir.

Seçilememe durumunda oranı önceden yasa ile belirlenmiş olan bir paranın Hazine'ye gelir yazılmasında, Anayasa'nın 10., 67. ve 76. maddelerine aykırılık görülmemiştir.

Bu nedenle, maddeye yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

I- 4125 Sayılı Yasa'nın 21. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Maddede, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Yasası'yla 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın yeni düzenlemeler nedeniyle uygulanması gereksiz kalan kimi kurallarının yürürlükten kaldırılması öngörülmektedir.

1- 21. maddenin (a) bendi ile 2839 sayılı Yasa'nın 27. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan 27. maddenin dördüncü fıkrasının son cümlesinde "bu listelerde, bağımsız adaylarda ayrı bir sütunda ve birleşik oy pusulasındaki sıraya göre gösterilir." denilmektedir. Bu düzenlemeyle bağımsız adayların isimlerinin sandık başı listelerinde bulunması önlenilmektedir. Anayasa'nın 67. maddesinin vatandaşlara tanıdığı "...bağımsız olarak.. siyasî faaliyette bulunma...hakkı..."nın doğal sonucu sayılacak sandık başı listelerinde bağımsız adayların ayrı bir sütunda ve birleşik oy pusulasındaki sıraya göre gösterilmelerinin önlenmesi ve bu haktan bağımsız adayların yoksun kılınması, demokratik katılıma, Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasına ve 76. maddesine aykırıdır.

Bu nedenle 21. maddenin (a) bendinde yer alan, 2839 sayılı Yasa'nın "... 27 nci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi ..." sözcükleri iptal edilmelidir.

2- Maddenin (a) bendinin kalan bölümüyle (b) bendinin Anayasa'ya aykırı bir yönü yoktur. Bu kurallarla, Yasa'nın genel düzenlemesi karşısında uygulanmasına gerek kalmayan kurallar yürürlükten kaldırılmaktadır.

Bu nedenle iptal edilen tümce dışında 2839 ve 2820 sayılı Yasaların belirtilen maddelerini yürürlükten kaldıran kurala yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

İ- 4125 sayılı Yasa'nın Geçici 2. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Bu maddede 4125 sayılı Yasa'nın yayımından sonra yapılacak milletvekili seçimlerinde yurtdışındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Anayasa'nın 67. maddesinin değişik ikinci fıkrasının ikinci tümcesi gereğince oy haklarını kullanabilmeleri öngörülmektedir.

Vatandaşların yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme haklarına eşdeğer düzeyde anlam taşıyan seçme, seçilme, bağımsız olarak ya da bir siyasal parti içinde

siyasal çalışmalarda bulunma hakkı, Anayasa'nın 67. maddesiyle tanınmıştır. Onsekiz yaşını bitirenlerin seçme ve halkoymasına katılma hakkının kullanılmasının yasayla düzenleneceğini öngören Anayasa, yurtdışındaki vatandaşların oy haklarını kullanmak amacıyla "uygulanabilir" önlemlerin yasayla alınması kuralı getirmiştir.

Anayasa'nın 67. maddesinde 4121 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklikten önce, 23.5.1987 günlü, 3377 sayılı Yasa'nın 4. maddesiyle yurtdışındaki vatandaşlara tanınan oy verme hakkı, bu kez anayasal dayanağa kavuşmuştur. Seçimlerin serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına uygun olarak yapılması ilkesi, yurtiçindeki ve yurtdışındaki vatandaş ayrımı gözetilmeksizin tüm yurttaşları kapsayan anayasal bir haktır. Bu hakkı yurtiçinde olanların kullanmaları nasıl tartışmasız bir olgu ise, yurtdışında olanların kullanmalarını sağlamak da demokrasinin yadsınması olanaksız bir gereğidir. Demokrasinin koşullarından birisi olan katılım, seçmen niteliğini taşıyan her yurttaşın oyunu kullanmasına olanak vermek ve bunu sağlamakla anlam kazanır. Oy kullanmayı güçleştirme, sınırlama, kimi koşullara bağlama, az ya da tümüyle olanaksız kılarak yoksun bırakma, hukuksallıkla asla bağdaşmaz. Devletin, yurtiçindekilerin olduğu kadar, yurtdışındakilerin de oy verme haklarını kullanmaları için gereken çalışmaları yapması kaçınılmaz bir görevidir.

Maddenin içeriği, Anayasa'nın yüklediği bu görevin yerine getirilmesi doğrultusundadır. Devlet, vatandaşlarının herhangi bir nedenle bulunduğu yabancı ülkelerde oy kullanmalarını sağlayacak önlemleri alacaktır. Bunlar Anayasa'nın nitelediği biçimde "uygulanabilir" olacaktır. Uygulanma olanağı, yabancı ülkelerin antlaşmalar ya da anlaşmalarla kabul ettiği uluslararası kurallara, kendi ulusal kurallarına, günün koşullarına, karşılıklılık ilkesine ve düzenlenecek protokol gereklerine bağlanabilir. Ayrıntıları tümüyle yasalaştırmanın güçlüğü açıktır.

1- Maddenin birinci fıkrasındaki "... mukim ..." sözcüğü "ikamet eden" anlamıyla uzun süreli ya da yerleşmek amacıyla oturmayı öngörmektedir. 298 sayılı Yasa'nın yürürlükteki 94. maddesinin değişik II. a bendinde geçen "... ikamet eden ..." sözcükleri, Yüksek Seçim Kurulu'nun 30.10.1995 günlü, 343 sayılı kararına ekli Genelge'nin 3. maddesinin (b) bendinde de yinelenmiştir. Oysa, Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrasında "... yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının ..." açıklığı yeralmaktadır. Anayasa yasalara göre değil, yasalar Anayasa'ya göre değerlendirileceğinden önceki Yasa'daki "ikamet eden" sözcüklerinin Anayasa'daki "bulunan" sözcüğüne göre anlamlandırılıp uygulanması zorunludur. Seçmen yeterliğini taşıyan Türk vatandaşlarından hangi neden ve süreyle olursa olsun yurtdışında bulunanların hepsine oy verme hakkının kullanılmasını gerekmektedir. Bu nedenle Anayasa'nın 67. maddesine aykırı düşen "...mukim..." sözcüğü iptal edilmelidir.

Güven DİNÇER ile Sacit ADALI bu görüşe katılmamışlardır.

2- Yüksek Seçim Kurulu'nun, seçimin gerçekleşmesi için gerekli gördüğü durumlarda Dışişleri Bakanlığının yurtdışındaki personelini görevlendirmesi, devletlerarası görüşmelerin sonuçları alınıp konuya özgün yasal düzenlemeler yapıncaya kadar seçimlerin yurt dışında gerçekleştirilmesi konusunda fiili ya da hukuki bir engelin veya sair zorunlu hallerin görülmesi durumunda, 298 sayılı Yasa'nın 94. maddesinin uygulanmasının Anayasa'ya aykırılığı yoktur. Bu düzenleme bir yetki devri ve sınırlama niteliğinde de değildir.

Maddenin kalan bölümleri, anayasal öngörülerini gerçekleştirmeye yönelik düzenlemelerdir. Seçimler konusunda görevli ve yetkili olan Yüksek Seçim Kurulu'nun 24 Aralık 1995 oy verme gününü gözeterek yapacağı çalışmaları içermektedir. Bu durumların

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

Anayasa'nın 7. maddesindeki yetki devri, 11. maddesindeki yasaların Anayasa'ya aykırı olmaması, 2. maddesindeki demokratik hukuk devleti ilkeleriyle, 67. maddesindeki seçme, seçilme ve siyasal çalışmalarda bulunma haklarına aykırı bir yanı saptanmamıştır.

Geçici 2. maddenin "mukim" sözcüğü dışında kalan bölümlerine yönelik iptal istemi bu nedenle reddedilmelidir.

Yekta Güngör ÖZDEN, Ahmet NSEZER, Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN bu görüşe katılmamışlardır.

J- 4125 sayılı Yasa'nın Geçici 4. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Bu maddeyle, XX. dönem milletvekili genel seçiminde, ülke seçim çevresi milletvekilleri adaylarının siyasî partilerin merkez adaylarını belirlemeye yetkili organlarınca tespit edileceği öngörülmektedir.

Siyasal partileri kendi tüzüklerine göre davranmaktan alıkoyup belli bir yöntemi uygulamak zorunda bırakan bu kural, Anayasa'nın "siyasî partilerin uyacakları esaslar" başlıklı 69. maddesinin birinci fıkrasındaki "siyasî partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur" açıklığıyla bağdaşmamaktadır. Siyasî Partilerin Anayasa'ya ve Siyasî Partiler Yasası'na uygun olmak koşuluyla istedikleri uygulamaları yapmalarını engelleyen bu kural demokrasi esaslarını dışlamaktadır.

Bu nedenle geçici 4. madde Anayasa'nın 69. maddesine aykırı olduğundan iptal edilmelidir.

K- 4125 sayılı Yasa'nın Geçici 5. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Geçici 5. maddenin birinci ve ikinci cümlelerinde, "XX nci dönem milletvekili genel seçiminde propaganda amacıyla bayrak, flama ve benzeri malzemeler, cadde, sokak ve mahallelere asılamaz. Siyasî parti teşkilat binalarının önleri ve miting yapılan meydanlar, sadece miting süresince bu hükmün dışındadır." kuralı getirilmiştir.

Davacılar, yapılan bu düzenleme ile bağımsızların kendi seçim bürolarının önlerine bile propaganda malzemesi asamaz duruma getirdiklerini ve bu şekilde propaganda yapmalarının önlendiğini, bu durumun ise Anayasa'nın 67. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Anayasa'nın 67. maddesi, sadece bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunmayı değil, aynı zamanda bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunmayı da anayasal bir hak olarak güvenceye almıştır.

Geçici 5. madde ile "...siyasî parti teşkilat binalarının önleri" için, propaganda amacıyla bayrak, flama ve benzeri malzemelerin asılmasında bir ayrıcalık getirilmektedir.

Duvar ilanı ve afişle propaganda yasağı 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Yasa'nın 60. maddesinde yer almaktadır. Bu yasada her hangi bir değişiklik yapılmadan 4125 sayılı Yasa'nın geçici 5. maddesi ile XX. dönem Milletvekili genel seçimlerinde uygulanmak üzere, bu seçime özgü bir kural konulmuştur. Dava konusu kuralla siyasî partilerin teşkilat binalarının önlerine propaganda malzemesi asabilecekleri belirtilirken, aynı hak bağımsız, olarak siyasî faaliyette bulunan adaylardan esirgenmiştir. Bu husus

Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında ifadesini bulan bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunma hakkı ile bağdaşmaz.

Bu nedenle 4125 sayılı Yasa'nın Geçici 5. maddesinin ikinci cümlesinde yer alan "Siyasî parti teşkilat binalarının önleri ve" tümcesinin Anayasa'nın 67. ve 76. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali gerekir.

Maddenin kalan bölümlerinin Anayasa'ya aykırı yönü bulunmamaktadır.

Güven DİNÇER bu görüşe katılmamış, Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN ise "Maddenin tümüyle iptali gerekeceği"ni belirtmişlerdir.

L- 4125 sayılı Yasa'nın Geçici 7. Maddesi'nin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

XX. dönem milletvekili genel seçimi için oy verme gününü 24 Aralık 1995 olarak belirleyen bu madde, seçimi gerçekleştirmek üzere yapılan düzenlemenin doğal sonucu niteliğindedir. Seçimin yapılmasını sağlayacak kurallar dizininde öngörülen hususların yerine gelmesi durumunda, seçim gününün saptanması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Yasa'nın tümlüğü içinde seçim günü, gözardı edilmesi olanaksız bir koşuldur.

Anayasa yargısının amacı, Anayasa'ya uygunluk denetimi işlevini yerine getirerek Anayasa'ya aykırılıkları önlemektir. Yasama organının Anayasa'ya aykırı düşmeyen tercih haklarına herhangi bir nedenle ya da yerindelik denetimi sayılabilecek bir yaklaşımla ilişilemez. Yasama organının uygun bulunduğu bir günde seçimin yapılması asıldır. Günü belirlenmeyen seçim olamaz. Anayasa'nın 77. maddesindeki olağan ve yenilenen, 78. maddesindeki ara seçim, 116. maddesindeki Cumhurbaşkanınca yenilenmesi türlerinde bir hedef olarak seçim gününün belirlenmesi, düzenlemeyi tamamlayan temel bir öge olarak ele alınacaktır. Başlıbaşına seçim gününe ilişkin maddenin Anayasa'nın herhangi bir kuralına aykırılığı söz konusu olmadığı gibi Yasa'nın öbür kurallarıyla, örneğin onsekiz yaşını tamamlayarak seçme hakkı verilenlerin yazılmalarıyla bağlantılı biçimiyle de Anayasa'ya aykırı yönü yoktur. Katılımın olabildiğince gerçekleşmesi için tanınan zamanın, gerçekleşmeyi sözde ya da olanaksız bırakacak biçimde sınırlayıp daraltmak, ön işlemlerin tamamlanmasını gözetmeyecek ölçüde sınırlamak durumlarında aykırılığı irdelenebilir. Yasa tümüyle incelendiğinde de seçim gününe ilişkin maddenin bir aykırılık oluşturduğu saptanmamıştır.

4121 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliklerinin zorunlu kıldığı kimi yasaların çıkarılmamış ya da çıkarılmamış, kimi organ, kurul ve oluşumların gerçekleşmemiş olmasının demokrasinin en gerçekçi ve sağlıklı göstergesi, hukuksal kanıtı olan özgür seçimleri engelleyecek bir boyutu yoktur. Siyasal partilerin iç yapılarındaki kimi eksiklik ve gecikmeler seçmenle, oy'la, oy vermeyle ve seçim günüyle doğrudan ilgili olmadığı gibi, onu olumsuz yönde etkileyecek nitelikte de değildir. Yasama organının temel ve doğal yetkisi içinde, seçmenin beğenisine başvurularak ulusal istencin belirtilmesini, bu yolla yönetimin geçerliğini amaçlayan seçim, oy verme günüyle tamamlanacaktır.

"Oy verme" gününün doğrudan ya da bağlantılı biçimde ulusal istence ve egemenliğe, hukuk devleti ilkesine, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğüne ters düşen, Anayasa değişikliğinin gerekli kıldığı yasaların varlığını zorunlu kılan bir yanı yoktur. Dernek ve sendikaların kurumsal çabalarını ve üyelerinin kişisel oy hakkını önleyici bir belirleme değildir.

İptal edilen kuralların seçimin yapılmasını olanaksız kılıp kılmadığını belirlemek ise, Anayasa'nın 79. maddesi gereğince seçimin genel yönetim ve denetimiyle görevli Yüksek Seçim Kurulu'nun yetkisindedir. Yürürlükteki kurallar, Anayasa'ya uygun bir seçime elveriyorsa seçim gerçekleştirilir, elvermiyorsa gerekenleri önermek, yaptırmak ve sağlamak konusu gündeme gelir. Gerekiyorsa Yüksek Seçim Kurulu seçim için, yeni kurallar ve yeni bir "oy verme günü"nü belirlenmesini isteyebilir. Bu gereği, işlevi seçimler olan Yüksek Seçim Kurulu saptayacaktır. Seçimin gerçekleşmesini olanaklı bulursa bunu, bulmazsa gerçekleştirme girişimlerini engellemek için, Yasa'daki konumu karşısında, geçici 7. maddenin varlığına dokunulmaması uygundur. Yüksek Seçim Kurulu seçim çalışmaları ve seçimin gerçekleşmesi için Yasa'nın öngördüğü günün değişmesini gerekli bulunmuyorsa, şimdiki durumuyla kalmasının bir sakıncası da yoktur. Tersine tutum, Anayasa Mahkemesi'nin özenle kaçındığı yasakoyucu gibi davranarak yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm kurmak görünüm ve eğilimine girdiği kuşkusunu yaratır. Yasama organının Anayasa'ya aykırı olmayan demokratik açılımlarını engellemek, geciktirmek, seçim yapma istemine karşı çıkmak, oy verme gününü yargı kararıyla belirlemek düşünülemez. Yargı kararına göre düzenleme yapmak, yargı kararı gerektiriyorsa oy verme gününü yeniden belirlemek, yalnız yasama organının yetkisindedir. Bu yetki tartışılmaz.

Bu nedenlerle Geçici 7. maddenin Anayasa'nın Başlangıç bölümünün üçüncü paragrafına, 2., 11., 33., 52., 67., 68., 69., 75., 84., 85., 93., 127., 135., 149. ve 171. maddelerine aykırı bir yönü bulunmadığından iptali isteminin reddi gerekir.

Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN bu görüşlerin kimi nedenlerine katılmamışlardır.

M- 4125 sayılı Yasa'nın kendi maddelerinde ve değişiklik yaptığı yasaların maddelerindeki iptaller nedeniyle;

1. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında 298 sayılı Yasa'nın "Adaylığa itiraz" başlıklı 125. maddesine eklenen son fıkranın;

2. Milletvekili Seçimi Hakkında 2839 sayılı Yasa'nın:

a. "Seçim çevreleri ve çıkaracağı milletvekili sayısı" başlıklı değişik 4. maddesinin:

aa. Birinci fıkrasındaki "...100 milletvekili çıkarıldıktan sonra kalan milletvekili sayısından...",

bb. İkinci fıkrasındaki "...geri kalan...",

cc. Üçüncü fıkrasındaki "...bu suretle hesaplanan milletvekillerinin sayısı 450'yi bulmadığı takdirde..." sözcüklerinin;

b. "Bir seçim çevresinde siyasî partilerin ve bağımsız adayların elde edecekleri milletvekili sayısının hesabı" başlıklı 34. maddeden sonra gelmek üzere eklenen 34/A maddesinin iptal edilen son fıkrası dışında kalan bölümünün tümüyle;

c. "Milletvekili seçilenlerin Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesi ve tutanakların verilmesi" başlıklı 36. maddesinin değişik ikinci fıkrasının "...ülke seçim çevresinden

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

milletvekili seçilenlerin tutanakları ise Yüksek Seçim Kurulu tarafından tanzim edilerek seçilenlere verilir." biçimindeki ikinci tümcesinin uygulama olanağı kalmamıştır.

Belirtilen fıkra, sözcükler ve tümcelerinin 2949 sayılı Yasa'nın 29. maddesi gereğince iptal edilmesi gerekir.

N- 4125 sayılı Yasa'nın geçici 5. maddesinin iptal edilen bölümü, XX. dönem milletvekili genel seçiminde siyasî partilerin binalarına bayrak, flama ve benzeri malzemeler asılma olanağını veren ayrık bir kuraldır. Madde tümlüğünün bu dönem için getirdiği yasaklamalardan siyasî parti binaları bağışık tutulmuştur. Bağımsız adayları dışlayan bu düzenleme eşitlik ilkesine aykırı görülüp iptal edilmekle, siyasal partiler çok doğal bir haktan yoksun kalma durumuna düşmüşlerdir. Oysa amaçlanan, siyasal partilerin bu olanaktan yoksun kalmaları değil, bağımsız adayları da içeren, bağımsız olarak siyasî çalışmada bulunma hakkına uygun bir düzenlemedir. Siyasal partileri böyle bir haktan yoksun bırakmak demokratik anlayışla bağdaşamaz. İptal kararının yürürlüğü ertelenmezse, biçimsel sonucun doğuracağı hukuksal boşluk, kamu düzenini olumsuz yönde etkiler. Bu seçim döneminde de haklarını kullanmaları için kararın bu bölümünün Resmî Gazete'de yayımından başlayarak iki ay sonra yürürlüğe girmesi uygun olacaktır.

O- Yürürlüğü Durdurma İstemi

Davacılar, kimi ayrık durumlarda ilk inceleme ile esasa ilişkin incelemenin birlikte yapılarak konunun karara bağlandığına ilişkin örnekler bulunsa bile, 24 Kasım 1995 gününe kadar kararın Resmî Gazete'de yayımlanması güçlüğünden, denetlenecek Yasa'nın Anayasa'ya aykırı yönlerinin hukuksal boyutlarından, Anayasa Mahkemesi'nin aradığı "hukuka aykırılık" ile "giderilmesi güç ya da olanaksız zarar olasılığı" koşullarının varlığından söz ederek yürürlüğün durdurulmasına karar verilmesini istemişlerdir.

Anayasa Mahkemesi'nin içtihadıyla Türk Anayasa Hukuku'na kazandırılan yürürlüğü durdurma kurumu, iptal olasılığının ağırlık taşıdığı ve uygulamanın ilerde giderilmesi güç ya da olanaksız zararlar getirebilmesi durumlarında sözkonusudur. Doğrudan, gerekçeli kararın yayımının gecikmesi olasılığı bu kurumun işlerliğinin koşulu değildir. Kararlar, eldeki işlerle konunun gereği gözetilerek sonuçlandırılıp yayıma gönderilmektedir. Bu davada, inceleme evrelerindeki çalışmaların hızı karar evresine de yansıtacağından, ayrıca uygulamadan doğacak giderilmesi güç ya da olanaksız bir zarar olasılığı bulunmadığından yürürlüğün durdurulmasına gerek görülmemiştir.

Bu nedenlerle, yürürlüğün durdurulması isteminin reddi gerekir.

V- SONUÇ

27.10.1995 günlü, 4125 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun İle Siyasî Partiler Kanunu ve Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un;

A- 3. maddesiyle, 298 sayılı Yasa'nın 34. maddesinde yapılan değişikliğin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- 8. maddesiyle, 2839 sayılı Yasa'nın 3. maddesinde yapılan değişikliğin "...Bunun 100'ü ÷lke seçim çevresi milletvekili olarak seçilir. ÷lke seçim çevresinden seçilen milletvekilleri, her parti bakımından her il için birden fazla olmamak kaydıyla, partilerin yetkili kurulları kararıyla belirli iller ile ilişkilendirilir." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C- 9. maddesiyle, değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- 12. maddesiyle, 2839 sayılı Yasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrasının birinci tñmcesinin "...ön seçim gününden bir gün önce saat 17.00'ye kadar..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E- 13. maddesiyle, değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin,

1- (b) bendinin sonundaki "...Siyasî partilerin ÷lke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerine oy pusulasında yer verilmez." tñmcesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (d) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Yalçın ACARGÜN ile Ali HÜNER'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

F- 16. maddesiyle, değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Haşim KILIÇ ile Sacit ADALI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

G- 17. maddesiyle, 2839 sayılı Yasa'ya 34. maddeden sonra gelmek üzere eklenen 34/A maddesinin,

1- Birinci fıkrasındaki "... 33 üncü maddede belirtilen yüzde onluk ÷lke barajını aşmış olan..." sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptali isteminin REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER ile Ahmet N. SEZER'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- Son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

H- 20. maddesiyle, değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 41. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

I- 21. maddesinin,

1- (a) bendinde yer alan 2839 sayılı Yasa'nın "...27 nci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi,..." sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (a) bendinin kalan bölümü ile (b) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

İ. Geçici 2. maddesinin,

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

1- Birinci fıkrasındaki "mukim..." sözcüğünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Güven DİNÇER ile Sacit ADALI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- Geçici 2. maddesinin kalan bölümlerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN, Ahmet N. SEZER, Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

J- Geçici 4. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

K- Geçici 5. maddesinin ikinci tümcesindeki "...Siyasî parti teşkilât binalarının önleri ve..." sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Güven DİNÇER'in karşıoyu, Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN'ün "Maddenin tümüyle iptali gerekir" görüşleri ve OYÇOKLUĞUYLA,

L- Geçici 7. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Samia AKBULUT ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

M- İptal edilen kurallar nedeniyle uygulama olanağı kalmayan,

1- 298 sayılı Yasa'nın 125. maddesine eklenen son fıkranın,

2- 2839 sayılı Yasa'nın değişik 4. maddesinin birinci fıkrasındaki "...100 milletvekili çıkarıldıktan sonra kalan milletvekili sayısından..." ikinci fıkrasındaki "...geri...", üçüncü fıkrasındaki "...bu suretle hesaplanan milletvekillerinin sayısı 450'yi bulmadığı takdirde..." sözcüklerinin,

3- 2839 sayılı Yasa'nın 20. maddesinin değişik birinci fıkrasındaki "... ile ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerini..." sözcükleri ile "ayrı ayrı" sözcüklerinin,

4- 2839 sayılı Yasa'nın 34. maddeden sonra gelmek üzere eklenen 34/A maddesinin iptal edilen son fıkrası dışında kalan bölümünün tümüyle,

5- 2839 sayılı Yasa'nın 36. maddesinin değişik ikinci fıkrasının "...ülke seçim çevresinden milletvekili seçilenlerin tutanakları ise Yüksek Seçim Kurulu tarafından tanzim edilerek seçilenlere verilir." biçimindeki ikinci tümcesinin,

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 29. maddesi gereğince İPTALLERİNE, OYBİRLİĞİYLE,

N- 4125 sayılı Yasa'nın Geçici 5. maddesinin İptali nedeniyle doğan boşluk kamu düzenini olumsuz yönde etkileyeceğinden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü ve 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü fıkraları gereğince iptal kararının Resmî Gazete'de yayımından başlayarak iki ay sonra YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

O- Yürürlüğü durdurma isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

18.11.1995 gününde karar verildi.

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Samia AKBULUT	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

4125 sayılı Yasa'nın Anayasa'ya uygunluk denetimi sonucunda oluşan kararda kullandığım karşıoylarımın gerekçelerini aşağıda özetle açıklıyorum :

1. Öncelikle, ilgililerin yararlanarak Anayasa'ya aykırı işlem ve oluşumlardan kaçınmaları, gerekiyorsa yeni düzenlemeleri hazırlamaları amacıyla ve Anayasa'nın 153. maddesinin birinci fıkrasının anlatım düzeninin gerektirmesi nedeniyle "açıklama" değil, "sonuç bildirme" biçiminde kamuoyuna duyurulan "hüküm" bölümü sonundaki "gün"ün kararın geciktirilmeden verildiğini kanıtladığına değinerek yayımın ivediliği istemlerini gözetip karşıoylarımın gerekçelerini zaman yitirmemek için özetle yazdığımı belirtiyorum.

Yinelemekte yarar görüyorum; anayasal yargı, çağdaş hukuk devletinin en sağlıklı güvencesi olarak yasaların Anayasa'ya uygunluğunun denetimi işlevidir. Başlıca ölçüt, yasaların içeriğinin, amaç, anlam ve anlatım yönünden Anayasa'ya uygunluğudur. Hukukun,

Anayasa'ya aykırı yasalardan arındırılıp hukuk devleti niteliğinin güçlendirilmesi, demokrasinin en özgün göstergeleri olan siyasal partiler ve seçimler konusundaki düzenlemelerle çoğulcu katılıma, kurallar ve kurumlar düzeninin her alanda gerçekleştirilmesi yargısal denetimin ereğidir. Yasaların yararlı ya da zararlı, gerekli ya da gereksiz, iyi ya da kötü, zamanlı ya da zamansız gibi değerlendirilmesi Anayasa Mahkemesi'nin görevi dışında kalan "yerindelik" sonucudur. Anayasa Mahkemesi, yasa kurallarının Anayasa kurallarıyla çatışıp çatışmadığını incelemekle yükümlüdür. Bu da hukuksal denetimin özgün niteliği kurallar ilişkisi ve çelişkisiyle sınırlıdır.

2. Demokrasinin bir yönetim türü, siyasal yapılanma yöntemi ve düzeni, bir yaşam biçimi olarak benimsenmesi, özde bir eğitim, öğretim ve çağdaş dünya görüşü olarak algılanmasına engel değildir. Haklar ve yetkilerle ödevler ve sorumlulukları dengeleyen bu disiplin, özgür siyasal partiler ve özgür seçimlerle yaşama geçirilir. Seçimler demokrasinin, oylar da seçimlerin geçerlik aracı ve onurudur. Siyasal partilerle bağımsız adaylar arasında "tüzelkişi" - "gerçek kişi" ayırımından başlayarak kimi yapısal değişikliklerin varlığı sıralanabilirse de "demokratik yarışma" sayılan seçimlerde hukuksal konum değişikliğine bağlı ayrıcalık asla savunulamaz. Örgüt gücü, Hazine yardımı gibi sayısız olanaklara sahip siyasal partileri, her yönden tam eşitliği zorunlu kılan seçimlerde, bağımsız adaylardan öncelikli düşünmek "siyaset" kavramının içtenlikli değerlendirilmesiyle bağdaşmaz. Siyasal partiler için tanınan devlet olanaklarının bağımsız adaylar için 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin (d) bendindeki koşullarla Yüksek Seçim Kurulu'nca, liste biçiminde bastırılıp sandık kurulları önünde bulundurulurken uygulanması seçimin anlam ve amacına daha uygun düşerdi. Katılım ögesini güçlendirecek yerde güçlük çıkararak düzenleme Anayasa'nın 2. ve 67. maddelerine aykırıdır.

3. Milletvekili Seçimi Yasası'na 4125 sayılı Yasa'nın 17. maddesiyle eklenen "34/A" maddesinin birinci fıkrasındaki "% 10 luk ülke barajı" ülke gerçekleri ve demokratik ilkelerle bağdaşmamaktadır. Sayısal barajlar bir düzen sağlamak amacıyla çok, öznel nedenlerle bir önlem niteliğinde getirilmektedir. Yasama organının saygıyla karşıladığımız ve tartışmasız benimsediğimiz siyasal tercih ve takdir hakkı, Anayasa'ya aykırı düşmemek koşuluyla geçerlidir. Anayasa'nın 67. maddesinin öngördüğü, hak ve özgürlükleriyle kişiliği anlam kazanıp tümlenen bireylerde oluşan ulusun egemenliğini sağlayacak özgür seçim, adalet ve istikrarı gözetilen seçim yasalarıdır. Amaç, seçmen istencinin yasama organına olabildiğince gerçeğe yakın yansımaları, seçimlerde kullanılan oyların yasama çalışmalarındaki oy gücüyle benzeşmesidir. "% 10 luk ülke barajı" bu yansımaları engellemekten ötede çarpıtacak sonuçlara neden olmaktadır. Demokrasilerde seçim yasaları, Anayasa düzeyindeki metinlerdir. Sık sık ve yasama organındaki oylama gücüne dayanılarak değiştirilmesi, yasa çıkarma olanağına sahip olanların siyasal amaçlarının-çıkarlarının aracı durumuna indirgenmesi, rejimin ırasını (karakterini) bozucu anlayış ve tutumlara da neden olabilir. Sayısız sakıncaları bulunan siyasal amaçlı düzenlemeler, demokrasinin ve seçimin doğasına aykırıdır. "Yönetimde istikrar" anayasal bir kavram durumuna getirilmeden de yasalarla alınan hangi yöntem türü önlemlerle eylemli biçimde yaşama geçirilip uygulanmış, özlenen sonuç, yine de elde edilememiştir. Tersine, temsilde adalet ilkesi zedelenmiş, rejimin yozlaşması tartışmaları sözkonusu olabilmektedir. Oysa, Anayasa'da vurgulanan nitelikleriyle Türkiye Cumhuriyeti'nin sonsuza değin varlığını sürdürmesi demokrasinin aydınlığıyla daha anlamlı, daha değerli ve daha olanaklıdır. Yasama organı "mâkul" oranı saptayabilir. Barajlı seçim, barajlı demokrasidir. Demokratik nitelikler yönünden nice çelişki, aykırılık ve engeli gizlemek çabası, öncelikle seçim konusundaki içtenlik ve gerçekçilikle anlam kazanır. Küçük partileri dışlama amacı demokrasinin özüyle bağdaşmaz.

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

Bu konuda, Anayasa Mahkemesi'nin Esas 1987/23, Karar 1987/27 sayılı kararında kullandığım karşıoylarımın gerekçelerini (Resmî Gazete, 14.10.1987, Sayı 19604, Sayfa 45 ve sonrası) anlam, amaç ve kavram bağlamında şimdiki karşıoylarım için de yineliyorum.

Yeni düzenlemeyi Anayasa'nın 2. ve 67. maddelerine aykırı buluyorum.

4. İncelenen 4125 sayılı Yasa'nın geçici 2. maddesinin birinci fıkrasındaki "...mukim..." sözcüğünün iptali yeterli olmamıştır. Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrasının 4121 sayılı Yasa'yla değişik yeni biçimi, yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanmaları amacıyla Yasa'nın uygulanabilir önlemleri belirleyeceğini öngörmektedir. 4125 sayılı Yasa'nın bu tür önlemleri getirmesi, uygulama görevini de başta seçimlerin anayasal sorumlusu Yüksek Seçim Kurulu olmak üzere konusuna ve alanına göre ilgili kurum, kurul, makam ve görevlere bırakması gerekirdi. Yasa, 24 Aralık 1995'in yakınlığı nedeniyle olacak, genellik taşıması gereken düzenlemeyi XX. dönem milletvekili genel seçimleri için özelleştirmişçesine geçiştirmiş ve kendi yapması gerekenleri Yüksek Seçim Kurulu'na bırakmıştır. Kurul'un yoğun olan işlerini de artıran bu düzenlemede bir önlem görülmemektedir. 298 sayılı Yasa'nın yürürlükteki 94. maddesini yinelemek önlem sayılamaz. Yurtdışındaki vatandaşların oylarını özgürce ve olabildiğince kullanmalarını sağlamak gerekirken yetersiz kurallar kimi aykırılıklara ve olumsuzluklara da neden olabilir.

Demokrasiyi tam anlamıyla kurumlaştırmak gerekir. Hukuku siyasallaştırmak yerine siyaseti hukuksallaştırmak, ulusal egemenliğin demokratik düzende en az yakınılır biçimde yansıması ve gerçekleşmesi amacını da kapsar. Yargının bağımsız yapısı ve yansız tutumu bu konuda en sağlıklı güvencelerin başında gelmektedir. Kendi yanlış ve amaçlı görüşlerinde direnenlerin hukuksal konuları siyasallıkla niteleyip değerlendirmeleri önemli değildir. Önemli olan, yargı kararlarının doyuruculuğu ve hukuksal gücüdür. Yaptırım gücü olmasa da anlam ağırlığıyla tuttuğu ışık toplumsal barış ve ulusal uzlaşma için önemlidir. Bu nedenle konuyu daha geniş açıdan değerlendirmek, yetki devrine engel olmak, daha uygun düşerdi. Maddeyi Anayasa'nın 67. ve 6. maddelerine açıkça aykırı buluyorum. 18.11.1995

Başkan

Yekta Güngör ÖZDEN

KARŞIOY VE DEĞİŞİK GEREKÇE

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

A- Karşıoy

1- 17. madde ile ilgili:

Anayasa Mahkemesi'nin önüne getirilen Anayasa'ya aykırılık iddiaları, bazen bir tek kural, bazen de birden çok maddelere serpiştirilmiş bir kurallar bütününe karşı yapılmaktadır.

1. Dava konusu olayda "Ülke seçim çevresi milletvekilliği" birden çok kanunun çeşitli maddelerinde düzenlenmiştir. Dava konusu yapılan bu müessese temelde iptal edilince konuyla ilgili ikincil hükümler de temel hüküm ile birlikte iptal edilmelidir. Zira, Anayasa'ya aykırı düzenleme bir bütündür. Müessesenin temeli iptal edildikten sonra ayrıntı ve uygulamayı düzenleyen kurallar ayrı ayrı ve bağımsız olarak Anayasa'ya aykırılık incelemesine tabi tutulamaz. Bu hükümlerin bağımsız olarak Anayasa'ya aykırılığı sözkonusu olmayabilir.

2. 2949 sayılı Kanun'un 29. maddesinin düzenleniş nedeni, dava konusu edilmeyen kurallardan iptal davası sonucu geçersiz kalanlarının yasalardan ayıklanması ve bu konuda Mahkeme'nin resen hareket edebilmesi gereksinmesine dayanır. Dava edilen kural Anayasa'ya aykırılık teşkil eden bir bütün içinde ise onun davacı istemi çerçevesinde ele alınıp iptali gerekir.

Bu nedenle kanunun dava edilen 17. maddesi ile 2839 sayılı Yasa'ya eklenen 34/A maddesinin birinci fıkrasındaki "... 33. maddede belirtilen yüzde onluk ülke barajını aşmış olan ..." ibaresinin, yukarıda açıklanan anlayışımıza uygun olarak konunun esası iptal edilmiş bulunduğundan Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle iptali gerekir.

2- Geçici 2. Madde İle İlgili

Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarına seçime katılma imkanının tanınması ve seçme hakkının düzenlenmesi, Anayasa'nın 67. maddesi gereğidir. Bu konu, 67. maddede yapılan değişiklik ile anayasal buyruk haline getirilmiştir.

Anayasa'da yapılan değişikliklerin hazırlık aşamasında ve TBMM müzakerelerinde konu, genelde yurtdışında çalışan işçiler ve aileleri başta olmak üzere yabancı ülkelerde sürekli oturanlar için ele alınmıştır. Yabancı ülkelerde oturma amacını taşımayan, iş ve turizm amaçlı süreli geziler nedeniyle yabancı ülkelerde bulunma Anayasa'nın düzenleme amacı dışındadır. İşte bu yüzden yasakoyucu, Anayasa'da kullanılan ve hukuk dilinde özel bir terim olmayan "bulunma" kelimesi yerine, hukukî bir anlamı olan ve medenî hukukta tanımı yapılmış bir hukuk terimi olan "mukim" kelimesini kullanmıştır.

Sürekli yurt dışında oturmayan Türk vatandaşlarının yabancı ülkelerde geçici olarak buldukları yerlerinin tesbiti ve bunlara oy verme imkanı tanınması uygulamada gerçekleşme şansı olmayan bir düşüncedir. Bu yüzden Anayasa'nın yurt dışında bulunanlara tanıdığı imkanların, yasalarla, yabancı ülkelerde sürekli oturanlar biçiminde anlaşılması ve düzenlenmesi doğaldır.

Kaldı ki, bir temel hak olan seçme hakkı aynı zamanda görev olarak anlaşılmalı ve kamu hizmetlerinin etkin biçimde yürütülebilmesi için gerekli olan "katılım"a gereken önemi vermesi bizzat vatandaşın kendisinden beklenmelidir. Seçimlere katılmayanlara para cezası verme, seçime katılma bilincini, bir başka ifadeyle, demokrasinin halka dayandığı, onu geliştirmenin bir görev olduğu gerçeğini pekiştirmek içindir. Yurt dışına geçici maksatla çıkarken,

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

vatandaşların seçim tarihini nazarı dikkate almaları ve oy verme haklarını kullanmada özen göstermeleri gereklidir.

Bu nedenle, kararın Yasa'nın geçici 2. maddesinde yer alan "mukim" terimini iptal eden kısmına karşıyım.

3- Geçici 5. Madde İle İlgili

Parti binalarına bayrak asılmasına izin veren Yasa'nın geçici 5. maddesi Mahkememizce Anayasa'nın 67. maddesine aykırılığı nedeniyle iptal edilmiştir.

Anayasa'nın 68. maddesinde "siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır." denilerek siyasal partiler özel bir Anayasa kurumu haline getirilmişlerdir. Bu kuralın uygulaması olarak da Anayasa'da, siyasî partileri "destekleyici" ve "kısıtlayıcı" özel kurallar getirilmiştir. Siyasî partiler için geçerli olan bu kuralların bireysel, politik faaliyette bulunup, seçimlerde bağımsız aday olanlara uygulanması sözkonusu değildir.

Siyasal faaliyetleri bir düşünce ve eylem etrafında topluca, birlikte ve örgütlü olarak yapma anlamında olan siyasal partilerin, genel merkez, il ve ilçe örgütü binalarına bayrak asma gibi mütevazı eylemlerinin Anayasa'ya aykırılıkla ilgilendirilmeleri kabul edilemez.

Bu nedenle iptal düşüncesine katılmıyorum.

B- Değişik Gerekçe

1- 8. Madde İle İlgili

298 ve 2839 sayılı Kanunların çeşitli maddelerinde yapılan değişikliklerle "ülke seçim çevresi milletvekilliği" ihdas edilmiş ve 550 milletvekilliğinin 100'ü bu tür milletvekilliğine tahsis edilmiştir.

Ülke seçim çevresi milletvekilliğinin aşağıda açıklanan nedenlerle Anayasa'ya aykırı olduğu görüşümdedir:

1. Anayasa'nın 126. maddesi, merkezi idarenin ülke çapında il kuruluşları halinde teşkilatlanmasını öngörmüştür. 127. madde ise, kuruluşu öngörülen mahallî idareleri de buna paralel olarak il yapısına göre düzenlemiştir. "il", merkezi idarenin taşra teşkilatı olarak anayasal bir kurumdur. Türk idaresinde teşkilatlanma bu anayasal temele göre olur.

Son yıllarda hızlı şehirleşme ile Ankara, İstanbul ve İzmir illerindeki hızlı büyüme nedeni ile bu iller seçim uygulamasında bölgelere ayrılmışlardır. Bu seçim bölgeleri de yine il sınırları esasına göredir.

Seçim yargısının teşkilatlanması da anayasal ilkeler çerçevesinde il ve ilçe seçim kurulları şeklinde olmaktadır.

Bu nedenle il esasına aykırı bir milletvekilliği türünün düzenlemesi, ülkenin temel anayasal kuruluş düşüncesine aykırıdır.

2. Anayasa'nın 67. maddesine göre vatandaşlar seçme ve seçilme hakkına sahiptirler. Seçimlerde genel oy ilkesi geçerlidir.

Ülke seçim çevresi milletvekilliği seçimlerde seçmenin kimleri kendi adına parlamentoya gönderdiğini bilme imkan ve hakkını elinden almaktadır. Vatandaşın seçme hakkı, seçilenlere yöneliktir. Adayı ve gerçekte kime verildiği belli olmayan oylara dayanan bir seçim sisteminde "seçme hakkı" ve "genel oy" ilkesi ağır biçimde ihlal edilmiş olur.

3. Egemenliğin kayıtsız ve şartsız millete ait olduğunu tespit eden Anayasa'nın 6. maddesi ile yasama alanında egemenliği kullanmakla Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni görevlendiren 7. madde kuralları, seçme ve seçilme hakkını belirleyen 67. madde kuralları konuları yönünden birliktelik göstermektedir. Egemenliğin ulusa ait olması siyasal uygulamada seçimle başlar. Kimleri egemenliği kullanma ile görevlendirdiğini bilmeyen ve seçimdeki adaylar arasında kişisel bir tercih imkanına sahip olmayan seçmen gerçekte siyasal iradesini belirleyemez hale gelmiş demektir. Demokratik seçimin temeli, seçmenin adayları değerlendirerek bilinçli bir biçimde bu tercihi oyuyla göstermesi esasına dayanır. Seçimi, tümüyle belirsizliğe dayanan "ülke seçim çevresi milletvekilliği" millî egemenlik ilkesine ve onun temel temsilcisi olan yasama organının demokratik oluşumuna aykırıdır.

4. Ülke seçim çevresi milletvekilliği, doğası gereği partilerin genel merkezlerince aday belirleme esasına dayanır.

Anayasa'nın 69. maddesi ilk fıkrası; siyasal partilere, parti için demokrasiyi kurma görevini vermektedir. Bu düzenleme parti için demokrasiyi kurma ve düzenleme imkanını yok edicidir. Esasen eğitim ve siyasal gelenekleri parti için demokrasiyi kurmada yeterli olmayan ülkemiz, bu biçim seçim düzenlemeleriyle demokrasiden uzaklaşmaktadır.

Dava konusu hükümler parti için demokrasiyi kurma yolundaki Anayasa'nın 67. maddesi buyruğuna aykırıdır.

2- 13. Madde İle İlgili

Yasa'nın 13. maddesi ile değiştirilen 2839 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (b) bendinin son cümlesinde, "ülke seçim çevresi milletvekilliği" ile ilgili olarak adaylara müşterek oy pusulasında yer verilmeyeceği öngörülmektedir.

Dava konusu bu kuralın temeli olan ülke seçim çevresi milletvekilliği iptal edildiğinden uygulama ile ilgili ikincil nitelikteki bu kuralın da Yasa'nın 8. maddesindeki iptal gerekçeleri ile iptal edilmelidir. Zira Anayasa'ya aykırı düzenlemeler bir bütündür. Müessesenin temeli iptal edildikten sonra aynı konudaki ayrıntıları düzenleyen yasa kuralları, Anayasa'ya uygunluk yönünden ayrı ve bağımsız bir denetime tabi tutulamaz.

Dava konusu kuralın açıklanan gerekçelerle iptali gerekir.

3- Geçici 4. Madde ile ilgili

Yasa'nın Geçici 4. maddesi ile ülke seçim çevresi milletvekili adaylarının nasıl saptanacağı düzenlenmektedir.

Dava konusu kuralın 13. madde için yazılı gerekçelerle iptali gerekir.

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

Başkanvekili

Güven DİNÇER

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

Kararın 4125 sayılı Yasa'nın 13. maddesiyle değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin (d) bendinin "Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE" ilişkin kısmın belirteceğim nedenle katılmıyorum.

Seçime katılacak siyasî partinin yer aldığı birleşik oy pusulası, bütçeden ayrılan pay ile Yüksek Seçim Kurulu'nca bastırılmaktadır. Bağımsız aday seçime katılabilmek için hem emanete alınmak üzere belirli bir miktar parayı Yüksek Seçim Kurulu'na ödemek, hem de oy pusulalarını bastırmak zorundadır. Seçime katılmanın malî koşulları açısından, siyasî partiler ile bağımsız adaylar arasında eşitsizlik yaratıldığı ortadadır. Ayrıca bu eşitsizliği haklı kılacak bir neden bulunmamaktadır. Diğer yandan, Anayasa'nın 67. maddesi birinci fıkrasında, gerek bir siyasî parti içinde faaliyet gösteren kişilerle gerekse bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunan kişilere eşit ağırlık tanınmıştır. Bu durumda bağımsız adayın seçime katılmasını malî külfet nedeniyle engel olabilecek ya da güçleştirebilecek bu düzenleme Anayasa'nın 10. ve 67. maddelerine aykırı bulunmaktadır.

Açıklanan nedenle Anayasa'ya aykırı olduğundan bu bendin iptaline karar verilmesi gerektiği kanısındayım.

Üye

Selçuk TÜZÜN

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

1- 4125 sayılı Yasa'nın 13. Maddesiyle Değiştirilen 2839 Sayılı Yasa'nın 26. Maddesinin (d) Bendi Yönünden

2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin (d) bendinde, değişiklikten önce birleşik oy pusulalarında siyasî parti sütunlarından sonra bağımsız adaylara da yer verilmesi öngörülmüşken, 4125 sayılı Yasa'yla yapılan değişiklik sonrası (d) bendinde "Bağımsız adaylar oy pusulalarını Yüksek Seçim Kurulu'nun tayin edeceği ebat, şekil ve miktarda kendileri bastırarak ilan edilen süre içerisinde il seçim kurullarına teslim ederler." denilerek bağımsız adayların oy pusulalarını kendilerinin bastırmaları kabul edilerek bunların birleşik oy pusulalarında yer almalarından vazgeçilmiştir. Oysa, 13. maddenin (a) bendinde siyasî partilerin birleşik oy pusulalarının Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılacağı belirtilmiştir. Böylece, bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunmak isteyen kişiler aleyhine eşitliğe aykırı ek bir parasal külfet getirilmiştir. Bu durumun, Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılığı açıkça ortadadır.

Diğer yönden, bağımsız adaylara birleşik oy pusulalarında yer verilmeyip ayrı oy pusulalarının olması, oy kullanmayı etkileyici kimi durumlar yaratabileceğinden dava konusu kural Anayasa'nın 67. maddesindeki "serbest" ve "gizli" oy ilkesine de aykırıdır.

Bu nedenlerle 26. maddenin (d) bendinin iptali gerekir.

2- 4125 Sayılı Yasa'nın 17. Maddesiyle 2839 Sayılı Yasa'ya Eklenen 34/A Maddesi Yönünden

Maddede, siyasî partilerin çıkaracakları ülke seçim çevresi milletvekillerinin sayısının, seçime katılmış ve 33. maddede belirtilen yüzde onluk ülke barajını aşmış olan partiler arasından "d'Hont" sistemine göre hesaplanacağı belirtilmektedir. Böylece, 2839 sayılı Yasa'nın 33. maddesinde genel seçimlerde ve ara seçimlerde, geçerli oyların yüzde onu olarak öngörülen "genel baraj" dava konusu kuralla ülke seçim çevresi milletvekilliği için de getirilmektedir.

23.7.1995 günlü, 4121 sayılı Yasa ile Anayasa'nın 67. maddesine eklenen altıncı fıkrada "Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir." denilerek seçim yasalarında bu ilkelerin gözetilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

"Temsilde adalet", siyasal partilerin parlamentoda seçimlerde aldıkları oy oranında temsilci bulundurmaları olarak tanımlanabilir.

Öğretide, temsilde adaleti en iyi biçimde yansıtan sistemin "d'Hont sistemi" olduğu kabul edilmektedir.

"Yönetimde istikrar" ise, partilerin aldıkları oy oranında parlamentoda temsil edilmelerine, oyların partiler arasında aşırı bölünmesinin yol açacağı istikrarsızlığı giderecek sınırlar getirilebilmesidir. Ancak, bu sınırların öncelikle temsilde adalet ilkesini zedelememesi

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

ve Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen demokratik hukuk devletine uygun olması zorunludur.

Oysa, ülke seçim çevresi milletvekilliğinde dava konusu kural ile yönetimde istikrar için öngörülen yüzde onluk baraj, temsilde adalet ilkesi ile bağdaşmamakta, bu ilkeyi önemli ölçüde zedelemektedir. Yüzde onluk yüksek baraj partilere aldıkları oy oranında parlamentoda temsil hakkı vermediği için Anayasa'nın 67. maddesinin altıncı fıkrasındaki temsilde adalet ilkesine aykırıdır.

Bu nedenlerle, 34/A maddesinin birinci fıkrasının dava edilen bölümünün iptali gerekir.

3- 4125 Sayılı Yasa'nın Geçici 2. Maddesi Yönünden

23.7.1995 günlü, 4121 sayılı Yasa ile Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmiştir. Yapılan değişiklik sonucu fıkra; "Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler." denilerek yurt dışındaki vatandaşların oy kullanmaları Anayasal bir hak olarak düzenlenmiştir. Ne varki Anayasa'da, yurt dışındaki vatandaşların oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla uygulanabilir tedbirlerin yasa ile alınması gerektiği belirtilmiş olmasına karşın, geçici 2. maddede bu konuda hiçbir tedbir öngörülmemiş böylece düzenleme yetkisi Yüksek Seçim Kurulu'na devredilmiş; diğer yönden yurt dışındaki vatandaşların buldukları yerlerde oy kullanmaları konusunda bir engelin bulunması durumunda 298 sayılı Yasa'nın gümrük kapılarında oy vermeye ilişkin 94. maddesinin uygulanacağı belirtilerek oy kullanma hakkı da sınırlandırılmıştır.

Bu nedenlerle, geçici 2. maddenin kalan bölümünde Anayasa'nın 7. ve 67. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali gerekir.

Üye

Ahmet N. SEZER

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

1- Dava konusu 4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile getirilen "Ülke seçim çevresi" milletvekilliği Anayasa'nın 80. maddesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Çoğunluk görüşüne aşağıdaki nedenlerle katılmadım.

Anayasa'nın 80. maddesi; TBMM üyelerinin, seçildikleri coğrafi bir bölgeyi ya da kendisine oy verenleri temsil etmeyip bütün milleti temsil edeceğini öngörmektedir. Gerek coğrafi bölge gerekse bir bölgede oy verenler her zaman değişebilecek unsurlardır. Nitekim il bazında tesbit edilen bir seçim çevresi daha küçük bölümlere ayrılabilceği gibi birden fazla il birleştirilmek suretiyle daha büyük bölgeler de oluşturulabilir. Nüfus hareketleri, ülkenin büyüklük ve küçüklüğü, kitle iletişim araçlarının yaygınlığı bu unsurları değişikliğe uğratabilir. Şartlar gerektiriyorsa tüm ülke bir seçim çevresi olarak da tesbit edilebilir. Bu konuda Anayasa ile bir zorlama getirilmemiştir. Anayasakoyucu 80. maddede, milletvekilinin sahip olduğu vekâlet yetkisini tanımlamıştır. Belirtilen yetki sınırlı bir vekâlet yetkisi olmayıp, tüm milletin temsil edildiği "Genel bir vekâlet" yetkisidir. Maddede genel temsil yetkisi (vekâlet) belirtilirken bir bölgeden bahsedilmiş olmasından milletvekillerinin mutlaka sınırlanmış bir seçim bölgesinden seçilmesi gerektiği sonucu çıkarılamaz.

İfade edilen, ne seçim bölgesinin tanımlanması ne de milletvekilini seçenler olmayıp "temsil usulü"nü niteliği ve sınırlandırır. Milletvekili, seçildiği bölgeyi ya da kendi partisine oy verenleri temsil etmeyip, tüm ülkeyi, başka partilere oy verenleri ve nihayet hiç oy kullanmayanların da vekili ve temsilcisidir.

Anayasamız "halkın egemenliği" anlamına gelen "emredici vekalet" sistemini değil "millet egemenliğinin" baz alındığı "tüm milletin temsil kuramı" sistemini kabul etmiştir. Doktrinde de belirtildiği gibi "emredici vekalet" teorisinde vekiller, milletin değil, kendisini seçenlerin temsili ile sınırlı olduğundan onların sürekli denetimi altındadır. Başka bir anlatımla yasama dönemi bitmeden milletvekilleri seçmenleri tarafından azledilip geri çağırılabilirler. Millet egemenliğine dayanan "temsili sistem"de ise milletvekilleri kendilerini seçenlerin emirleri ile değil bütün millet için en uygun olacağını düşündüğü, özgür iradesine dayanan kendi kararları ile hareket eder. Nitekim son dönemde "emredici vekalet" teorisindeki seçmen ile temsilci arasındaki sıkı ilişkiye benzer biçimde mensubu olduğu Siyasî Parti ile milletvekili arasında da bir ilişkinin gelişmesi üzerine 23.7.1995 tarihinde Anayasa'nın 84. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Buna göre partisinden istifa ederek başka bir partiye giren milletvekilinin üyeliğinin düşeceğine ilişkin kural kaldırılmış, partisinin görüşünü benimsemeyen vekile millet menfaatlerine en uygun gördüğü kararı verme özgürlüğü getirilmiştir. Burada da "temsil usulüne" yaklaşıldığı görülmektedir.

Anayasa'nın 87. maddesinde TBMM'nin görev ve yetkileri; kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulu ve bakanları denetlemek, Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi vermek, bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek, milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, genel ve özel af ilânı gibi kapsamı genelde tüm milleti ilgilendiren konulardır. TBMM'nin bu görev ve yetkilerinden de milletvekillerinin temsil usulüne göre hareket edecekleri çıkarılabilmektedir.

Yasakoyucu, Anayasa'nın 80. maddesindeki temsil usulüne göre, seçim çevrelerini istediği gibi tesbit edebilir. Maddeden seçim çevresinin mutlaka şu veya bu şekilde olacağı biçiminde bir anlam çıkarılamaz. Siyasî çalışmalara katılma imkanı olmayan yetişmiş, deneyimli insanların Meclis çalışmalarına katkısı için üyeliklerin bir kısmını ayırarak ülke seçim çevresinden seçilmelerini sağlamak her zaman mümkündür.

Ülke seçim çevresi milletvekilliğinde siyasî partilerin ülke çapında aldıkları oylar gözetilerek dağılım yapılacağından Anayasa'nın 80. maddesindeki temsili usulle tam çakışan bir sistem geliştirilmiştir. Siyasî Partilerin 100 kişilik ülke seçim çevresi milletvekili

listesindeki adayları ülkedeki tüm seçmenlerin değerlendirmesi imkanı verildiğinden "seçme hakkı" ve "katılım" daha da genişletilmiştir.

Bu nedenlerle 80. maddeye aykırı olmayan dava konusu maddenin iptal edilmesine karşıyım.

2- Yasa'nın 16. maddesiyle 2839 sayılı Yasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılarak "bölge barajı" biçiminde ifade edilen sistem getirilmiş ve çevre barajının altında oy alan siyasî parti ve bağımsız adaylara milletvekilliği tahsis edilmeyeceği öngörülmüştür. Çoğunluk görüşü gereği bu maddede iptal edildi.

Maddenin Anayasa'ya uygunluğu görüşümüz incelenmeden önce Anayasa'nın 67. maddesinde yapılan değişikliğin üzerinde durulacaktır. Anayasa'nın 67. maddesine 23.7.1995 gün ve 4121 sayılı Yasa ile bir fıkra eklenerek; seçim kanunlarının "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenmesi gerektiği kuralı getirilmiştir. Hemen belirtmek gerekirken Anayasakoyucu getirdiği bu "iki ilke"den birine öncelik vererek seçim kanunlarının hazırlanmasını istememiş, iki ilkenin birbiriyle olabildiğince bağdaştırılacağını emretmiştir. Temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri genelde birbiriyle bağdaştırılması çok güç kavramlardır. Zira birinin varlığı diğerinden uzaklaşmayı gerektirir. Uygulanan seçim sistemlerinin özünde bu iki ilkenin ağırlığını görmekteyiz. Nisbi temsil sisteminde temsilde adalet ilkesinin gerçekleştiği görülürken çoğunluk sisteminde yönetimde istikrar ilkesine öncelik verildiği görülür. Nisbi temsilde adalet alınan oy oranı ile çıkarılan temsilci nisbetinin birbirine eşitliği ile sağlanmaktadır. Başka bir anlatımla siyasî partinin aldığı oy oranı ile çıkardığı temsilci oranı arasında fark olmaz. Çoğunluk sisteminde ise belirtilen iki oran arasında mutlaka bir fark olur. Bu fark büyük partiler lehine gelişir. Bunlara prim sağlar. Getirilen prim sistemi ile istikrar unsuru gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Ne nisbi temsil sistemi ne de çoğunluk sistemi tek başına uygulandığı zaman Anayasa'nın 67. maddesinde getirilen "iki ilkeyi" gerçekleştirmeye uygun değildir. Bu nedenle iki sisteminde olumlu yönleri alınarak karma sistemler geliştirilmiştir.

Temsilde adalet ilkesi 67. maddeye eklenen fıkra ile getirilmeseydi bile, Anayasa'nın 2. maddesindeki adalet anlayışı ile 5. maddesindeki kişilerin ve toplumun adalet ilkeleriyle bağdaşmayan siyasal, ekonomik ve sosyal haklarına getirilen sınırlamaların kaldırılması Devletin görevi olduğundan "Adalet" ilkesini gözetmek zorunluluğu vardı. Yeni olan, "yönetimde istikrar" ilkesi ve diğer ilkeyle bunun bağdaştırılmasıdır.

Yönetimde istikrar ilkesinin gerçekleşmesi genel kabul görmüş anlamı gereğince mecliste çoğunluğa sahip güçlü bir Yürütme Organının bulunmasına bağlıdır. Gerek yasama organı gerekse yürütme organı Anayasa'da yüklenen görevleri en etkin en çabuk yapabilmesi ancak gücüne bağlıdır. Ülkemizde de olduğu gibi koalisyonlar bu güçlü yapıyı gerçekleştirememektedir. Bu anlayıştan hareketle Nisbi Temsil Sisteminin uygulanmasında çeşitli yöntemler geliştirilerek yönetimde istikrar sağlanmaya çalışılmıştır.

Dava konusu 16. madde ile de "seçim çevrelerine" muhtelif oranlarda gerçekleşecek barajlar getirilmek suretiyle büyük partilere ve görüşlerine prim sağlanmıştır. Siyasî Partilerin güçleri ve bölünmeleri bu yolla korunmuştur.

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

Ülkemizde uygulanan % 10'luk "ülke barajı" amacına ulaşmamış ve istikrarı sağlayacak neticeler vermemiştir. Zira küçük partilerin, büyük partilerle seçim işbirliği yapması seçimden sonra ayrılmaları % 10'luk barajı etkisiz kılmıştır. Arzu edilen, bu birleşmelerin kalıcı olması ve seçimden sonra da devam etmesidir. Seçim yasalarında ittifakların kalıcı olmasını sağlayacak tedbirlerin getirilmemiş olması ülke barajının istikrarı sağlanmasına imkan vermemiştir. Ülke barajının fonksiyonunu tam olarak icra edememesi "bölge barajlarının" getirilmesinin haklı nedenini oluşturmaktadır. 1983 genel seçimlerinde Nisbi temsil sisteminin çift barajlı D'hondt Yöntemi uygulanmış ve neticede siyasî partilerin aldığı oy oranı ile çıkardığı temsilci oranı arasında temsilde adalet ilkesiyle bağdaşmayacak bir fark çıkmamıştır. Çıkan fark ise istikrarı sağlamak için büyük partilere verilen primdir. Bu farkın çıkmasını engelleyen yasal düzenlemeler istikrarı yok eder. Yine aynı seçimde % 20 ile % 25 oranında oy almış siyasî partilerin çıkardığı temsilci oranına bakılırsa iki oran arasındaki makasın tamamen kapandığı başka bir deyişle alınan oy ile çıkarılan temsilci oranı arasındaki eşitliğin sağlandığı görülmektedir.

Şu anda faaliyet gösteren siyasî partilerin tablosuna bakılacak olursa en büyük partilerin dahi % 20-25 civarında oy alabildiği bir ortamda bölge barajı iptal edilmese bile istikrar unsuru lehine bir neticeden çok temsilde adalet ilkesinin gerçekleştiği bir seçim sonucunun çıkması kaçınılmazdır. Daha da öteye gidilerek bölge barajının kaldırılması temsilde adalet ilkesi lehine çok önemli sonuçlar çıkaracaktır.

Çoğunluk görüşünde, temsilde adalet ilkesi ile yönetimde istikrar ilkelerinin nasıl bağdaştırılacağı konusunda bir ölçüt getirilmemiştir. Tamamen subjektif nitelikteki değerlendirme sonunda bölge barajı ölçülerinin adalet ilkesi ile bağdaşmadığı belirtilmiştir. Yasakoyucunun takdir alanına giren konularda anayasal ilkelere aykırı bir tutum belirlenirken anayasal ölçütleri de belirtilmesi gerekir. Aksi takdirde yasakoyucunun takdir alanına elatma olur. Onun yerine geçerek yasama görevi yapma gibi bir netice çıkar.

Bu nedenlerle yasakoyucunun istikrar unsuru yönünden takdir ettiği seçim bölgesi barajlarının Anayasa'ya aykırı olmadığı düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye

Haşim KILIÇ

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

I- Dava konusu 4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesiyle ilgili olarak

Anayasa'nın 67. maddesinin üçüncü bendi 23.7.1995 gün, 4121 sayılı Yasa'nın 5. maddesi ile "Onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoymasına katılma haklarına sahiptir" şeklinde değiştirilmiştir. Değişiklikten evvel bu hüküm "seçimlerin ve halkoymasının yapıldığı yılda, ay ve gün hesaba katılmaksızın 20 yaşına giren her Türk vatandaşı seçme ve halkoymasına katılma hakkına sahiptir" şeklinde idi.

Dördüncü fıkrada "bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir" hükmü vardır.

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 33. maddesinde Seçmen Kütüğünün her dört yılda bir yeniden düzenleneceğini sürekli bilgi toplama ve her iki yılda bir genel denetleme ile güncelleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı Yasa'nın 28. maddesinin 7. bendine göre ise, seçmen kütüklerindeki bilgilerin bu Kanun'da yazıldığı şekilde değiştirilmesi ve tanımlanması seçmen kütüğünün güncelleştirilmesidir.

Anayasa'nın 23.7.1995 gün, 4121 sayılı Yasa ile değişen 67. madde 3. bendi ile seçmen yaşı 18 olarak değiştirilince dördüncü fıkranın öngördüğü yeni durumu düzenleyen yasa çıkarılmamış, 27.10.1995 gün, 4125 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile 34. maddeye yapılan değişiklikle seçim günü 18 yaşını dolduranların seçmen listelerine yazılacağı belirtilmekle yetinilmiştir.

4125 sayılı Yasa'nın seçim günü 18 yaşını dolduranların seçmen listesine isimlerinin yazılacağını öngörmesi, Anayasa'ya göre her Türk vatandaşının seçme hakkını kullanması için yeterli olamaz. Seçmen kütüklerinin 298 sayılı Yasa'ya göre güncelleştirilmesi gerekirdi. Bu hakkın Anayasa'ya uygun olarak kullanılabilmesi için 4125 sayılı Yasa'da 18 yaşını dolduran kişilerin seçmen kütüğüne yazılmaları gerekirdi. Sadece seçmen listelerine yazılmaları, çok kişinin oy kullanamamasına ve Anayasa'nın 67. maddesinin öngördüğü anlamda oy kullanamamasına neden olacaktır. Bu durum vatandaşların seçme haklarını düzenleyen Anayasa'nın 67. maddesine aykırı olması nedeniyle iptali gerektiği görüşündeyim.

II- İncelenen 4125 sayılı Yasa'nın geçici 2. maddesi yönünden Başkan Yekta Güngör ÖZDEN'in karşıoyuna katılıyorum.

III- İptali istenilen geçici 5. madde ile bu seçimlerde bağımsız adayların duvar ilan ve afişlerle propaganda yapmaları yasaklanmıştır.

Vatandaşlara Anayasa'nın 67. maddesi ile bir siyasî parti içinde veya bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunma hakkı tanıdığı halde, bağımsız adaylar aleyhine eksik düzenleme nedeniyle maddenin tümünün iptaline karar verilmesi gerekirken sınırlı iptal şeklindeki çoğunluk görüşüne karşıyım.

IV- İptali istenen geçici 7. maddesi yönünden

Anayasa'nın bazı maddeleri 23.7.1995 günlü, 4121 sayılı Yasa ile değiştirilerek Anayasa'nın 33. maddesindeki derneklerin ve vakıfların ve 171. maddesindeki kooperatiflerin siyasetle uğraşmamlarına 68. maddesindeki siyasî partilerin kadın kolu, gençlik kolu kuramamlarına ilişkin yasaklar kaldırılmış ayrıca 68. maddesinin altıncı fıkrasında yükseköğretim elemanlarının yükseköğretim öğrencilerinin siyasî partilere üye olmalarının kanunla düzenleneceği, 67. maddesinde yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

kullanabilmeleri amacıyla kanunla uygulanabilir tedbirlerin alınacağı ve seçmen yaşının 18'e indirilmesi esasları öngörülmüştür.

Değişiklikten önceki Anayasa metinlerinde yer alan yasaklara göre çıkarılmış olan yasalar yürürlüktedir. Yurt dışındaki vatandaşlar ile 18 yaşını bitiren vatandaşların seçme haklarını nasıl kullanacaklarını gösteren yasalar çıkarılmamıştır.

Seçim tarihinin yasama organı tarafından tesbit edileceği kabul edilse bile 23.7.1995 tarihinde Anayasa'da yapılan değişiklikle vatandaşlara tanınan siyasî hakların kullanılabilmesi için Anayasa'nın öngördüğü yasalar çıkarılmadan ve vatandaşların siyaset yapmaları ve seçime katılmaları için gerekli önlemler alınmadan ve bu konuları da düzenleyen yasalar çıkarılmadan seçim gününün tayini Anayasa'nın egemenliği, ulus adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kuruluşun hürriyetçi demokrasinin icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağını belirten Başlangıç bölümünün üçüncü paragrafına, demokratik hukuk devletini düzenleyen 2. maddesine ve yasaların Anayasa'ya aykırı olamayacağını öngören 11. maddesine aykırı düşmektedir. Bu nedenle geçici 7. maddenin de iptali gerektiği görüşümdedir.

Üye

Samia AKBULUT

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Siyasî Partiler Kanunu ve Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 3. maddesi ile 298 sayılı Kanun'un 34. maddesinin üçüncü fıkrası 18 yaşını doldurarak seçme hakkı kazanan vatandaşlarla ilgili olarak değiştirilmiştir.

26.7.1995 tarihli 4121 sayılı Yasa ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 67. maddesinin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile "18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoymasına katılma haklarına sahiptir" hükmü getirilmiştir. Anayasa'daki bu değişiklikten sonra iptali istenen yasa kuralı ile Anayasa'ya paralel bir hüküm getirilmiş gibi görünmekte ise de, bu seçimlerde 18 yaşını doldurarak seçme hakkına kavuşan milyonlarca yeni seçmenin bu haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik hiçbir düzenleme yapılmamıştır. Yüksek Seçim Kurulu bu seçmenlerin bir nevi itiraz yoluyla kendilerini seçmen kütüklerine yazdırmalarını teminen düzenleme yapmış olmakla beraber bu düzenleme milyonlarca seçmenin bu haklarını kullanmalarını sağlayacak düzey ve nitelikte olamamıştır. Edinilen bilgiler milyonlarca kişinin seçmen kütüklerine kaydolmadığı için bu seçimlerde oy

kullanamayacağını göstermektedir. İptali istenen maddenin kendi başına Anayasa'ya aykırı bir yönü olmadığı söylenebilirse de sorun bu seçmenlerin anayasal haklarını kullanmalarına olanak verecek düzenlemelerin yapılmasına seçim tarihinin çok erkene alınmasıyla olanak bırakılmamıştır. Bu şekilde yapılacak bir seçimde milyonlarca seçmenin oy kullanamaması milli iradenin her türlü şüpheden arınmış şekilde oluşmasına da engeldir. Asıl olan Devletin seçmenleri seçmen kütüklerine kendisinin yazmasıdır. Anayasamızın 5. maddesinde öngörüldüğü üzere Devletin temel amaç ve görevi kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya çalışmaktır. 18 yaşını dolduran seçmenlerin seçme haklarını kullanımlarını kolaylaştıracak hiçbir düzenlemeye yer vermeyen bu madde, Anayasa'nın 67., 5. ve 2. maddelerin aykırısıdır.

Bu nedenlerle incelenen Yasa kuralının iptaline karar verilmesi gerekirken aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne karşıyım.

2- 4125 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin (d) bendiyle geçici 2. maddesi yönlerinden Başkan Yekta Güngör ÖZDEN'in karşıoyuna katılıyorum.

3- İptali istenen geçici 5. madde ile bu seçimlerde propaganda amacıyla bayrak, flama ve benzeri malzemelerin sadece siyasî parti binalarının önüne asılabileceği öngörülerek bağımsız adayların seçim bürolarına ve önlerine bu malzemenin asılması yasaklanmış bulunmaktadır. Vatandaşlara Anayasa'nın 67. maddesi ile bir siyasî parti içinde veya bağımsız olarak siyasî faaliyette bulunma hakkı tanındığı halde bu düzenleme ile bağımsız adaylar aleyhine durum yaratılır. Bu eksik düzenleme nedeniyle maddenin tümünün iptaline karar verilmesi gerekirken sınırlı iptal şeklinde oluşan çoğunluk görüşüne karşıyım.

4- İptali istenen geçici 7. madde yönünden

26.7.1995 tarih ve 4121 sayılı Yasa ile yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasa'nın Başlangıç bölümü ile 33., 53., 67., 68., 69., 75., 84., 85., 93., 127., 135., 149. ve 171. maddeleri değiştirilmiş 52. maddesi kaldırılmış ve böylelikle ve özellikle siyasî partilerle dernek, sendika, kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşları, vakıflar, kooperatiflerle ilişkilerini düzenleyen yeni hükümler getirilmiştir.

Anayasa ile güvence altına alınan bu hakların korunup kullanılabilir hale gelmesi için ilgili 19 yasada değişiklik yapmak gerekir. Anayasa değişikliği ile tanınan bu hakları kullanılmalarını sağlamak üzere gerekli yasal değişiklikler yapılmadığı sürece bu hakların Anayasa'da yer almasının bir anlamı olamaz. Kullanılmasına olanak verilmeyen bir hakkın tanınmasından da söz edilemez. Zira Anayasa'ya göre siyasî partiler gençlik ve kadın kolları kurabilirler ancak Yasa'ya göre yasaktır. Üniversite öğrencileri siyaset yapabilirler ancak Yasa'ya göre yasaktır. Dernekler, sendikalar, meslek örgütleri siyaset yapabilirler ama bu seçimlerde bir siyasî partiye destek veren sendikalar 2821 sayılı Yasa'nın 58. maddesine göre kapatılma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

18 yaşını dolduran yeni seçmenlerin oy hakkını kullanmalarını kolaylaştırıcı önlemler alınmamıştır. Bu nedenlerle 4125 sayılı Yasa'nın geçici 7. maddesi "Anayasa'nın gerektirdiği yasal düzenlemeleri yapmayı Anayasa tarafından verilen hakların kullanımını engelleyerek bu düzenlemelere olanak vermeyen kısa bir sürede seçim tarihinin belirlenmesi, parlamentonun seçim tarihini belirleyebilme yetkisinin kötüye kullanılmasıdır. Bu şekilde seçim tarihi belirlemekle Anayasa'nın "egemenliği ulus adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kuruluşun

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

hürriyetçi demokrasinin icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı"nı belirten Başlangıç bölümünün üçüncü paragrafına demokratik hukuk devletini düzenleyen 2. maddesine ve yasaların Anayasa'ya aykırı olamayacağını öngören 11. maddesine aykırı davranılmıştır. Geçici 7. maddenin bu nedenle iptali gerekirken aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne karşıyım.

Üye

Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

1- 4125 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle değiştirilen 2839 sayılı Kanun'un 34. maddesinin ikinci fıkrasının iptaline dâir çoğunluk kararına, Haşim KILIÇ'ın karşıoyununun 2. bölümünde yazılı gerekçelerle katılmıyorum.

2- 4125 sayılı Kanun'un Geçici 2. madde birinci fıkrasında geçen "... mukim ..." sözcüğünün iptâline dâir çoğunluk kararına, Güven DİNÇER'in karşıoyununun 2. bölümünde yazılı gerekçelerle katılmıyorum.

Üye

Sacit ADALI

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/54

Karar Sayısı : 1995/59

Esas Sayısı : 1995/54
Karar Sayısı : 1995/59

Kararın, 4125 sayılı Yasa'nın 13. maddesiyle değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin (d) bendinin "Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine" ilişkin kısmına katılmıyorum.

Yapılan düzenleme ile bağımsız adayların oy pusulalarını Yüksek Seçim Kurulu'nun tayin edeceği ebat, şekil ve miktarda kendilerinin bastırarak ilân edilen süre içerisinde il seçim kurullarına teslim edecekleri kuralı getirilmiştir.

Bu kuralla bağımsız adayların, birleşik oy pusulalarında yer almayacakları, kendi oy pusulalarını Yüksek Seçim Kurulu'nun belirleyeceği biçimde kendilerinin bastıracağı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında, vatandaşların, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma hakkına sahip oldukları kuralı yer almaktadır.

Vatandaşların, bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunabilecekleri gibi bağımsız aday olarak siyasî faaliyette bulunmaları da en doğal haklarıdır. Bu hakkın yasal düzenlemelerle engellenmesi veya kısıtlanması seçilme hakkının özüne aykırılık teşkil eder.

Bağımsız adayların birleşik oy pusulasında yer almamaları, seçmenin tercih hakkını kısıtladığı gibi uygulamada doğacak çoğu engeller ve güçlükler nedeniyle Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen "seçimlerin serbest ve gizli"liği esaslarına aykırılık oluşturmaktadır.

Diğer yandan, seçime katılan siyasî partilerin yer aldığı oy pusulaları, bütçeden ayrılan pay ile Yüksek Seçim Kurulu'na bastırılmaktadır. Bağımsız adaylar ise, yapılan düzenleme ile oy pusulalarını kendileri bastıracaklardır. Böylece bağımsız adaylar, seçime katılabilmek için hem emanete alınmak üzere belirli bir miktar parayı Yüksek Seçim Kurulu'na ödemek, hem de oy pusulalarını bastırmak zorundadırlar. Anayasa'nın kendisine tanıdığı "seçilme" ve "siyasî faaliyette bulunma" hakkını kullanmak isteyen bağımsız aday malî külfetlerle karşılaşmakta ve siyasî parti adayları ile bağımsız adaylar arasında "eşitsizlik" doğmaktadır. Böylece bağımsız adaylara ek malî külfet getirilmesi Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır.

Açıklanan nedenlerle; 4125 sayılı Yasa'nın 13. maddesiyle değiştirilen 2839 sayılı Yasa'nın 26. maddesinin (d) bendi Anayasa'nın 10. ve 67. maddelerine aykırı olduğundan iptaline karar verilmesi gerekirken iptal isteminin reddi yolundaki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Ali HÜNER